

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav cizích jazyků

Bakalářská práce

Bc. Michaela Říhová, BA

Význam výuky cizích jazyků pro děti v mateřské škole

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Jana Kořínková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím pouze zdrojů uvedených v seznamu literatury.

V Olomouci,

.....

Michaela Říhová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janě Kořínkové, Ph.D. za její trpělivé vedení, cenné rady a podnětné připomínky k obsahu i formální stránce mé bakalářské práce, za podporu v kritických chvílích, a v neposlední řadě také za ochotu a čas, který mi věnovala při psaní této práce.

Také bych ráda poděkovala za ochotu, otevřenost a upřímnost všem učitelkám mateřských škol a lektorkám jazykových škol, které byly ochotné se zapojit do průzkumu realizovaného pro účely této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Výuka cizích jazyků u předškolních dětí	9
1.1 Základní principy výuky cizích jazyků u předškolních dětí.....	9
1.2 Možnosti rozvoje jazykových dovedností u dětí v mateřské škole	10
2 Dva způsoby cizojazyčného vzdělávání v české mateřské škole	14
2.1 Cizí jazyk v mateřské škole jako formální kurikulum.....	15
2.2 Cizí jazyk v mateřské škole jako neformální kurikulum.....	17
3 Význam výuky cizích jazyků v mateřské škole	21
3.1 Přínos časného začátku cizojazyčného vzdělávání pro dítě v mateřské škole	21
3.2 Výběr nejvhodnějšího způsobu předškolní výuky cizího jazyka	24
4 Názory na výuku cizích jazyků v mateřské škole	26
4.1 Charakteristika respondentů	27
4.2 Výsledky průzkumu.....	27
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů	38
Přílohy	42
Resumé	65
Anotace	66

Seznam použitých zkratek

AJ...anglický jazyk

CAE...Cambridge Advanced English

CLIL...Content and Language Integrated Learning

ČŠI...Česká školní inspekce

DVPP...další vzdělávání pedagogických pracovníků

GP...General Practice

MŠ...mateřská škola

RVP PV...Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP...Školní vzdělávací program

TPR...total physical response

VŠ...vysoká škola

WB...Work Book

ZŠ...základní škola

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá otázkou významu výuky cizích jazyků pro děti v mateřské škole. Jejím cílem je především objasnit, jak je v prostředí českých mateřských škol realizována výuka cizích jazyků a jaký je její přínos pro dítě. A to jak z hlediska odborníků na danou problematiku, tak z pohledu několika konkrétních poskytovatelů předškolní cizojazyčné výuky z řad učitelů mateřských škol a lektorů jazykových škol, jejichž názory byly získány prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru a vzájemně mezi sebou porovnány.

Po zpracování odborných literárních zdrojů a výsledků krátkého průzkumu jsme došli k závěru, že výuka cizího jazyka v raném věku je pro dítě přínosná bez ohledu na to, jakou formou – respektuje-li potřebné principy – je poskytována. Míra seznámení s či osvojení si cizího jazyka se u jednotlivých způsobů výuky liší, přínos je však u každého z nich nezanedbatelný. Jak odborníci, tak učitelé a lektori však zpochybňují možnost zařazení seznamování se s cizím jazykem do RVP PV, neboť současní učitelé předškolní výchovy pro takovou výuku nejsou připraveni a vybaveni potřebnými kompetencemi. Dokud se však seznamování s cizím jazykem nestane povinnou součástí všech zařízení předškolní výchovy, nebude dostatečný tlak na změnu systému vzdělávání na základních školách, kde je ve většině případů cizí jazyk zařazován až od 3. ročníku, a chybí tedy, pro maximální využití v mateřské škole osvojených znalostí a dovedností tolik potřebná, nezbytná návaznost cizojazyčného vzdělávání.

Úvod

Před několika lety, když jsem se poprvé začala zajímat o to, jak fungují mateřské školy a jaké služby rodičům nabízejí, jsem byla velkým odpůrcem výuky cizích jazyků v mateřské škole. Měla jsem pocit, že předškolní děti si v mateřské škole musí osvojit už tak dost nových poznatků a dovedností, a také, že by měly nejprve zvládnout svůj rodný jazyk, než se pustí do osvojování dalšího. Považovala jsem tedy výuku cizího jazyka v mateřské škole za zbytečné přetěžování dětí něčím, na co budou mít dostatek času se naučit později na základní škole.

Dnes však mám o tomto fenoménu v předškolním vzdělávání více informací a uznávám, že můj dřívější postoj k němu nebyl správný. Existuje totiž hned několik způsobů, jak je možné u předškolního dítěte rozvíjet jeho cizojazyčné dovednosti, a pokud jsou správně realizovány, žádným způsobem dítěti neškodí. V některých případech může dojít ke zpoždění ve vývoji mateřské řeči, ale nejde o nic, co by dítě během krátké chvíle nedohalo. Navíc, ačkoli je každý z těchto způsobů v praxi realizován odlišně, všechny v konečném důsledku usnadňují dítěti pozdější osvojování a užívání cizího jazyka.

Současná společnost považuje schopnost perfektně komunikovat alespoň jedním cizím jazykem za něco velmi důležitého, někdy dokonce za standard, kterého by měl být schopen dosáhnout každý. Lidé jsou často vystavováni situacím, kdy je potřeba komunikovat cizím jazykem, a to nejen při obchodních jednáních nadnárodních firem nebo při pobytu v zahraničí, ale i v běžných denních situacích ve vlastní zemi. Navíc téměř každá dobrá pracovní pozice v jakémkoli oboru v současnosti požaduje znalost cizích jazyků. Situace v naší zemi je však taková, že většina dospělých lidí buď není schopná komunikovat v žádném cizím jazyce, anebo se cizím jazykem domluvit dokáže, ale je to pro ně nepříjemné, velmi stresující, náročné a cítí se přitom nejistě. Mluvit cizím jazykem pro ně není ani zdaleka tak přirozené jako mluvit svým mateřským jazykem, a často se tak situacím, kde jej musí užívat, raději vyhýbají.

Proto si myslím, že je důležité, aby alespoň současné a budoucí učitelky mateřských škol znaly způsoby, jak je možné u dětí rozvíjet cizojazyčné dovednosti a jaký přínos to pro ně má, aby byly motivovány u dětí podporovat jejich zájem o cizí jazyk již od útlého věku. Tím jim dají šanci zvyknout si na komunikaci v cizím jazyce stejně jako jsou zvyklé mluvit svou mateřštinou, a umožní jim v budoucnu naplno využít možností, které schopnost sebevědomě komunikovat cizím jazykem v současném světě nabízí.

Hlavním cílem této práce je tedy objasnit, jaké způsoby výuky cizích jazyků jsou realizovány v prostředí českých mateřských škol a jaký je jejich přínos pro dítě, vysvětlit principy, na nichž je časná výuka cizích jazyků založena, a nakonec zjistit, jaký názor na význam výuky cizího jazyka pro předškolní děti mají konkrétní poskytovatelé cizojazyčného vzdělání v mateřských školách.

Práce je rozdělena do čtyř základních částí. První část je věnována základním principům výuky cizích jazyků v mateřské škole vycházejících ze zákonitostí kognitivního vývoje dítěte předškolního věku. V druhé kapitole se věnuji konkrétním způsobům, jakými je cizojazyčné vzdělávání realizováno v českých mateřských školách, a ve třetí kapitole hodnotím přínos tohoto vzdělání pro předškolní dítě. Čtvrtá, a poslední, kapitola je pak shrnutím a srovnáním názorů a postojů zástupců jednotlivých forem předškolní cizojazyčné výuky k tomuto fenoménu, které jsou získány prostřednictvím krátkého výzkumného šetření.

Nesnažím se v této práci o vyčerpávající návod k realizaci jazykového vzdělávání v mateřské škole, ani není mým cílem provést reprezentativní výzkum, jehož výsledky by se daly aplikovat na celou populaci. Myslím si však, že by tento projekt mohl pomoci učitelkám a ředitelkám mateřských škol vidět, jak přínosná může pro dítě časná výuka cizího jazyka být, a možná je i podnítit k tomu, aby převzaly iniciativu, dále se v této oblasti vzdělávaly a začlenily cizí jazyk do svého školního vzdělávacího programu, ačkoli to dosud není povinné. Stejně tak by práce mohla inspirovat poskytovatele odborného vzdělání pro předškolní pedagogy k otevření nových studijních oborů (např. „Angličtina pro učitele mateřských škol“) nebo alespoň k začlenění předmětu „Didaktika cizího (popř. anglického, německého) jazyka“ mezi povinné předměty.

1 Výuka cizích jazyků u předškolních dětí

Předškolní děti, tedy děti tří až šestileté, se nachází na jiném stupni v rámci kognitivního vývoje, než žáci základních škol, a tedy i způsob, jakým se tyto děti učí a jak poznávají okolní svět, je velmi odlišný. Na základě zákonitostí vyplývajících z této odlišnosti poznávacích schopností dětí předškolního věku je třeba při výuce cizích jazyků v mateřské škole, aby byla pro dítě přínosná, respektovat určité principy.

1.1 Základní principy výuky cizích jazyků u předškolních dětí

Když mluvíme o výuce cizích jazyků v mateřské škole, máme na mysli spíše seznamování se s cizím jazykem¹, protože systematické učení cizího jazyka v pravém smyslu slova začíná až s nástupem dítěte na základní školu, kdy se naučí číst a psát. Děti v mateřské škole se učí cizí jazyk stejným způsobem, jak se nemluvnata učí svůj mateřský jazyk²: prostřednictvím TPR, neboli „total body response“. Lektor dává dětem pokyny v cizím jazyce, přičemž jim pomocí gestikulace a mimiky usnadňuje porozumění řečenému, a děti reagují nejčastěji pohybem nebo jiným způsobem.³ Tento způsob výuky cizího jazyka je pro děti přirozený, protože stejně jako dítě rozumí mateřskému jazyku mnohem dříve, než je schopno mluvit⁴, dokáže porozumět cizímu jazyku dříve, než ho samo dokáže používat.⁵ Výuka je tedy založena především na poslechu a později i mluvení, nikoli však izolovaně od pohybových, výtvarných, dramatických, hudebních a jiných aktivit.⁶

Předškolní dítě se totiž nachází, na rozdíl od školního dítěte, ve fázi názorného, neboli intuitivního myšlení⁷, které výuku jazyka izolovaně od reálného světa tak, jak je realizována v pozdějším věku, neumožňuje. Takové učení je založeno na logických operacích, kterých předškolní dítě není zatím schopno, jeho myšlení je prelogické, předoperační, je vázáno na konkrétní činnosti, které dítě provádí, na názorný materiál,⁸ na jeho aktivitu, na to, co aktuálně vnímá nebo si představuje⁹. Navíc paměť předškolního dítěte, ač pomalu přechází z bezděčného

¹ www.rodina.cz (cit. 27.4.2020)

² helpforenglish.cz (cit. 14.5.2020)

³ Hennová, 2015, s. 10

⁴ helpforenglish.cz (cit. 14.5.2020)

⁵ Watts, et al., 2006, s. 8

⁶ Hennová, 2015, s. 10

⁷ Vágnerová, 2012, s. 177

⁸ Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 89-90

⁹ Šulová, 2015, s. 15

zapamatování k paměti záměrné¹⁰, je pořád ještě spíše bezděčná¹¹, a proto se neučí ani cizí jazyk systematicky tzv. „biflováním“ slovíček, ale „celým svým bytím a prožíváním“¹² všeho ve světě kolem nich. Osvojují si jazyk nepřímo prostřednictvím básní či písní, hádanek, při poslechu nebo dramatizaci pohádek, při režimových činnostech, při hrách, kdy děti potřebují komunikovat mezi sebou, a dokonce i při tělesných cvičeních, kdy učitelka pojmenovává cviky v cizím jazyce. Při učení předškolních dětí je důležité zapojit všechny smysly dítěte.^{13,14} Takovéto činnosti „jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat“ a děti jsou při nich tedy velmi motivovány ke komunikaci.¹⁵ Tuto motivovanost dětí k učení nejen jazyka můžeme ještě více podpořit využíváním různých pomůcek, maňásků, hraček, obrázků, častými (avšak přiměřenými) pochvalami či malými odměnami (např. ve formě razítek, obrázků apod.). Je také velmi užitečné nacvičovat básničky či zpívat písničky všichni najednou – tzv. sborovou formou, díky které předejdeme nepříjemným pocitům a stresu u stydlivějších dětí při individuálním projevu před ostatními dětmi.¹⁶

Nakonec zmíníme tři důležité principy¹⁷, které neplatí jen pro výuku cizích jazyků v mateřské škole, ale pro jakékoliv učení předškolních dětí, a to: časté střídání aktivit, jelikož děti udrží plnou pozornost pouze po dobu několika minut; dále upevňování nových poznatků pomocí častého opakování činností a sdělení, protože u předškolních dětí převažuje mechanická paměť¹⁸, a nakonec individuální přístup, což znamená, že učitel si nevšímá pouze celé skupiny dětí, ale věnuje individuální pozornost každému jednotlivému dítěti.

1.2 Možnosti rozvoje jazykových dovedností u dětí v mateřské škole

Existuje mnoho různých aktivit a možností, jak rozvíjet jazykové dovednosti (ať už v mateřském či cizím jazyce) dítěte v mateřské škole, všechny ale mají jednu, v předškolním vzdělávání velmi důležitou¹⁹, věc společnou: motivaci. K tomu, aby se dítě naučilo alespoň nezbytné základy mateřského jazyka, je motivované snahou o uspokojení svých potřeb – díky

¹⁰ Šulová, 2007, s. 54 (cit. 10.5.2020)

¹¹ Hennová, 2015, s. 10

¹² Marxtová, 2015, s. 159

¹³ Watts, et al., 2006, s. 8

¹⁴ Marxtová, 2015, s. 159-161

¹⁵ Watts, et al., 2006, s. 8

¹⁶ Hennová, 2015, s. 11-12

¹⁷ Watts, et al., 2006, s. 8-9

¹⁸ Hennová, 2015, s. 10

¹⁹ tamtéž, s. 11

jazyku dokáže požádat o a získat to, co potřebuje. Totéž platí i pro učení se základům cizího jazyka, ale pouze pokud je dítě dlouhodobě v cizojazyčném prostředí, kde není nikdo, kdo by rozuměl jeho mateřskému jazyku. Má-li se ale dítě v mateřské škole začít učit cizí jazyk (nebo dále rozvíjet své dovednosti v mateřštině), potřebuje motivaci jinou: radost z činnosti, při níž se rozvíjí řečové a jazykové dovednosti, zábavnost, zajímavost, jinými slovy ho musí daná aktivita bavit.

Budeme-li se snažit naučit dítě např. nějaká nová slova tak, že ho budeme nutit, aby po nás opakovalo, pak to pro něj zábavné zcela určitě nebude, nová slova se nenaučí a s velkou pravděpodobností mu to navíc znechutí další učení. Na druhou stranu, pokud si například budeme s dítětem povídat nad obrázkovou knihou, budeme v ní pojmenovávat různé věci a třeba i vyprávět nějaký příběh, dítě se bude učit rychle a přitom si ani nebude vědomo toho, že se učí, a to právě proto, že si danou aktivitu užívá.²⁰ Pozitivní emoce jsou nezanedbatelným pomocníkem nejen při jazykovém, ale jakémkoli učení, což potvrzuje i kanadská pedagožka Brault Simard²¹, která tvrdí, že „dobře naladěné“ dítě se učí rychleji a lépe.

Jazykové dovednosti dítěte v mateřské mohou být rozvíjeny buď nezáměrně v přirozených situacích (např. při režimových činnostech, při vycházce do okolí aj.) – pak se jedná o tzv. neformální kurikulum – nebo naopak v tzv. didakticky zacílených činnostech, které pedagog předem připravuje se specifickým záměrem, co se při nich má dítě naučit – pak mluvíme o formálním kurikulu,²² pro učení v obou situacích je však výše popisovaná pozitivní motivace velmi důležitá.

Nejdůležitější a současně nejjednodušší způsob, jak u dítěte rozvíjet jeho jazykové a řečové dovednosti, je prosté povídání si s dítětem, vysvětlování různých věcí, trpělivé odpovídání na jeho dotazy, ale zároveň i pokládání otázek, které dítě podněcuje k mluvení, také pojmenovávání všeho, co děláme, cítíme, vidíme atd.²³ Je ale důležité při komunikaci s dítětem modelovat, neboli přizpůsobovat „svůj verbální projev možnostem malého dítěte“²⁴. Těmito aktivitami rozvíjíme jak receptivní, tak i expresivní stránku řeči a jazyka. Kromě již zmíněného je dalším užitečným nástrojem k rozvoji řečových a jazykových dovedností dítěte

²⁰ Matějček, 2005, s. 102

²¹ Brault Simard, 2019, s. 14

²² Nádvořníková, 2011, s. 16-17

²³ Bednářová a Šmardová, 2015, s. 70-72

²⁴ Vágnerová, 2012, s. 138

tzv. korektivní zpětná vazba: když dítě řekne něco nesprávně, dospělý jeho sdělení zopakuje správně, jinak, popřípadě se dítěte doptá na to, co je mu nejasné.²⁵

Co se týká dalších možností, jak rozvíjet řečové a jazykové dovednosti dítěte, většina autorů se shoduje v tom, jaké aktivity se za tímto účelem v mateřské škole odehrávají. Kryčová²⁶ a Bytešnicková²⁷ tyto aktivity rozdělují do skupin, podle toho, kterou jazykovou rovinu (foneticko-fonologickou, lexikálně-sémantickou, morfologicko-syntaktickou nebo pragmatickou) rozvíjejí, zatímco Bednářová a Šmardová²⁸ k jejich rozdělení přistupují z hlediska věku dítěte. Veškeré výše i níže jmenované aktivity cílí na rozvoj dovedností v mateřštině, stejné aktivity však velmi účinně rozvíjejí i cizojazyčné dovednosti dítěte v mateřské škole, protože malé děti „nevnímají cizí jazyk jako cizí“ a učí se ho stejným způsobem jako svůj rodný jazyk.²⁹ Některé z dalších činností rozvíjejících jazykové a řečové dovednosti jsou tedy tyto:

- dechová a artikulační cvičení, básničky, říkadla, písničky,
- objasňování významu slov, užívání různých slov během denního programu,
- hry se slovy zaměřené na rozvoj chápání a tvoření synonym, antonym, homonym, nadřazených a podřazených slov, protikladů, zdrobnělin,
- didaktické hry (co patří k sobě, co sem nepatří, tvoření a vysvětlování přirovnání, slovní hádanky, pravda/nepravda, co když, skládání věty z předem daných slov...),
- vyprávění (popř. převyprávění) příběhu dítětem, sdílení zážitků,
- četba pohádky před odpoledním odpočinkem,
- četba z knihy během dopoledního programu a práce s textem (alternativní konec, otázky...),
- diskuze a rozhovory, při kterých si děti osvojují konverzační dovednosti (udržet a rozvíjet rozhovor, smysluplně odpovědět na otázku, dodržovat řečovou kázeň, vyjádřit svůj názor...),
- aktivity a hry zaměřené na skloňování a časování, stupňování přídavných jmen, jednotné a množné číslo,

²⁵ Vágnerová, 2012, s. 138

²⁶ Kryčová, 2018, s. 13-16

²⁷ Bytešnicková, 2012, s. 75-87

²⁸ Bednářová a Šmardová, 2015, s. 70-85

²⁹ helpforenglish.cz (cit. 12.5.2020)

- námětové hry (na školu, na doktory, na obchod, na poštu, na sportovní komentátory atd.),
- popis předmětů, obrázků, situací,
- dramatizace,
- vyprávění podle obrázků, obrázkové čtení,
- vyprávění si o zvířátkách, o věcech kolem nás a jejich typických barvách, o vlastnostech věcí, o povahových vlastnostech, o tom, co děláme v jednotlivých částech dne, o ročních obdobích, povoláních atd.

V této kapitole jsme mohli vidět, že způsoby, jakými je cizí jazyk vyučován v mateřské škole a principy, na nichž je tato výuka založena, se velmi liší od běžné cizojazyčné výuky, kterou známe z vyšších stupňů vzdělávání. Navíc se výuka cizího jazyka v mateřské škole soustředí především na porozumění jazyku a na osvojení si hravou a zábavnou formou určitých základů mluvené řeči, protože předškolní děti neumí číst a psát, nedá se tedy hovořit o učení se cizímu jazyku v pravém smyslu slova, ale spíše o seznamování se s cizím jazykem. Paleta prostředků, které je však možné při tomto seznamování se s cizím jazykem využít, je velmi široká, jelikož není omezená pouze na prostředky samotné cizojazyčné výuky, ale může čerpat i z široké nabídky prostředků pro rozvoj dovedností v rodném jazyce dítěte, jelikož dítě se cizímu jazyku v mateřské škole učí stejným způsobem jako své mateřštině.

2 Dva způsoby cizojazyčného vzdělávání v české mateřské škole

Ačkoli je v České republice zatím často věnována pozornost učení se cizímu jazyku až na základní škole, mnohé mateřské školy nabízí rodičům možnost cizojazyčného vzdělávání jejich dětí již v předškolním období. Na rozdíl od základních škol však není cizí jazyk v mateřských školách povinný, záleží tedy zcela na školách, zda budou tuto možnost nabízet, a na rodičích, zda o ni budou mít zájem.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, dokument závazný pro všechny mateřské školy akreditované ministerstvem školství, určuje pouze povinnost předškolního vzdělávání rozvíjet v co největší možné míře komunikační kompetence dítěte a jeho řečové schopnosti a dovednosti v mateřském jazyce.³⁰ Co se však týká cizího jazyka, je dle něj dostatečné, když předškolní dítě ví, že existují další jazyky kromě českého, a že je možné se jim učit.³¹ Zahájení výuky cizího jazyka již v předškolním věku vychází z cílů Národního plánu výuky cizích jazyků, a je tedy ze strany ministerstva školství podporováno a doporučováno, bohužel však, ačkoli v každé druhé mateřské škole již probíhá, dosud „není zapracováno do vzdělávacího systému“.³²

Nejčastěji nabízeným cizím jazykem v mateřských školách je angličtina, a to jak ve státních³³ tak soukromých,³⁴ je však možné narazit i na německý či francouzský jazyk, ve srovnání s anglickým jazykem je ale jejich výskyt spíše výjimečný. Výuka cizího jazyka v českých mateřských školách je pak realizována jedním ze dvou základních způsobů, které vychází z rozdělení způsobů učení se čemukoliv obecně: na jedné straně máme záměrné učení se cizímu jazyku nejčastěji formou zájmového kroužku (jako formální kurikulum), zatímco na straně druhé máme imerzní metodu výuky cizích jazyků, o níž můžeme říci, že je založena na přirozeném, nezáměrném, bezděčném učení se cizímu jazyku (jako neformální kurikulum).^{35,36}

³⁰ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018, s. 17

³¹ Konkretizované očekávané výstupy RVP PV, 2018, s. 6

³² Česká školní inspekce, 2010, s. 5 (cit. 12.5.2020)

³³ www.jazyky.com, s. 1 (cit. 21.4.2020)

³⁴ soukromeskolky.cz (cit. 12.5.2020)

³⁵ Nádvořníková, 2011, s. 16-17

³⁶ clanky.rvp.cz (cit. 21.4.2020)

2.1 Cizí jazyk v mateřské škole jako formální kurikulum

Záměrná výuka cizího jazyka v české mateřské škole je nejběžnějším způsobem předškolního cizojazyčného vzdělávání ve státních mateřských školách. Jedná se o výrazně levnější, v určitých případech dokonce bezplatnou, variantu seznamování se s cizím jazykem v předškolním věku a je realizována ve dvou základních podobách: ve formě rodiči placeného zájmového kroužku nebo ve formě bezplatné integrované výuky.³⁷

Jazykový zájmový kroužek je nejčastější formou předškolní jazykové výuky v České republice vůbec – až 70 % mateřských škol zajišťuje seznamování s cizím jazykem tímto způsobem.³⁸ Kroužek vede obvykle lektor (Čech nebo rodilý mluvčí) z externí jazykové agentury nebo přímo některá z učitelek dané mateřské školy. Skupinku, která se v kroužku setkává, tvoří obvykle 6-10 dětí,³⁹ někdy dokonce až 12⁴⁰, podle některých odborníků je však neoptimálnější skupina 5-6 dětí⁴¹. Kroužek se pak koná pravidelně jednou nebo dvakrát týdně ideálně v dopoledních hodinách nebo po 14. hodině, a to kvůli přirozeným výkyvům v soustředěnosti dítěte během dne⁴². Ideální kombinace podle Smolíkové⁴³ je kratší (20-30 minut) lekce dvakrát týdně, než jedna delší (45 minut) lekce jednou týdně, protože během jednoho týdne děti hodně zapomenou. Navíc je mnohem náročnější dokázat udržet pozornost dětí po tak dlouhou dobu.⁴⁴ S kratšími lekcemi souhlasí i Marxtová,⁴⁵ dodává však, že by dítě mělo mít možnost opakovat si své nové znalosti každý den, ne pouze dvakrát v týdnu. Na to však bohužel v běžných mateřských školách většinou nebývá dost času ani prostoru, a tak je dobré zapojit do jazykové výuky dítěte také rodiče a poskytnout jim zvukové nahrávky, které používáme při lekcích, videa⁴⁶ nebo například seznam nově naučených slovíček a témat, se kterými pracujeme,⁴⁷ aby mohli s dítětem procvičovat nové znalosti i doma.

Při integrované jazykové výuce učitelka mateřské školy zařazuje cizí jazyk do běžného denního výukového programu ve třídě (do vzdělávacích či režimových činností, do hry atd.)⁴⁸.

³⁷ clanky.rvp.cz₃ (cit. 27.4.2020)

³⁸ Česká školní inspekce, 2010, s. 5 (cit. 12.5.2020)

³⁹ www.jazyky.com₁, s. vi (cit. 27.4.2020)

⁴⁰ clanky.rvp.cz₁ (cit. 27.4.2020)

⁴¹ Marxtová, 2015, s. 158

⁴² clanky.rvp.cz₄ (cit. 29.4.2020)

⁴³ tamtéž

⁴⁴ clanky.rvp.cz₁ (cit. 27.4.2020)

⁴⁵ Marxtová, 2015, s. 158

⁴⁶ Hennová, 2015, s. 12

⁴⁷ Marxtová, 2015, s. 161

⁴⁸ clanky.rvp.cz₃ (cit. 27.4.2020)

Aby děti jasně věděly, že teď nastává čas, kdy se mluví cizím jazykem, je dobré vytvořit si společně nějaký zvyk – např. že od chvíle, kdy si všichni nasadíme na hlavu papírové čepice a připojí se k nám pouze cizím jazykem mluvící maňásek, se bude komunikovat pouze dohodnutým cizím jazykem.⁴⁹ Tato varianta záměrné jazykové výuky v mateřské škole již není tak často využívána jako forma zájmového kroužku. A to i přesto, že podle odborníků, kteří sestavili příručku pro výuku cizích jazyků v mateřské škole, je tento způsob seznamování se s cizím jazykem nejlepší a děti se jím učí „daleko rychleji a šikovněji než leckterý jazykově nadaný dospělý“⁵⁰. Bude-li navíc učitelka zařazovat cizojazyčná „okénka“ denně, vyřeší se tím problém jazykového kroužku, kdy děti nemají v mateřské škole prostor procvičovat své jazykové dovednosti každý den. Na druhou stranu však při tomto způsobu předškolní jazykové výuky často narážíme na problém, že učitelé mateřské školy nedisponují potřebnou úroveň jazykových znalostí a dovedností,⁵¹ což potvrzují i nejnovější tematické zprávy^{52,53} České školní inspekce.

Lektor cizího jazyka v mateřské škole totiž potřebuje nejen zvládat didaktické metody vhodné pro předškolní děti, – aby jim dokázal poznatky efektivně předat, upoutat jejich pozornost, zabavit je – ale také mít dokonalou znalost cizího jazyka, který učí⁵⁴, protože malé děti se z velké části učí cizí jazyk stejným způsobem jako všechno ostatní: vnímáním a napodobováním dospělého⁵⁵. Učitel mateřské školy ví, jak pracovat s předškolními dětmi, obvykle má však nějaké nedostatky v jazykové oblasti, což může vést až k tomu, že si děti osvojí špatné jazykové návyky (především ve výslovnosti a v intonaci), které je později velmi těžké, někdy až nemožné, odstranit a přeučit. Tento nedostatek učitelů se dá částečně kompenzovat častým využíváním zvukových nahrávek, kde bude mluvní vzor dokonalý⁵⁶, stále to však není úplně ideální řešení, neboť přímá komunikace mezi dětmi a samotným učitelem je velmi důležitá.

Rodilý mluvčí nebo lektor z jazykové agentury naopak perfektně ovládá cizí jazyk, často mu však chybí dostatečná schopnost a zkušenost v oblasti metodiky a učí děti způsobem, který

⁴⁹ Hennová, 2015, s. 11

⁵⁰ Watts, et al., 2006, s. 5

⁵¹ tamtéž

⁵² Česká školní inspekce, 2010, s. 5 (cit. 13.5.2020)

⁵³ Česká školní inspekce, 2008, s. 6-7 (cit. 13.5.2020)

⁵⁴ clanky.rvp.cz₄ (cit. 27.4.2020)

⁵⁵ Vágnerová, 2012, s. 138

⁵⁶ clanky.rvp.cz₄ (cit. 27.4.2020)

je vhodný až pro starší děti.⁵⁷ Děti tak výuka mnohdy nebaví, nedávají pozor, mohou být znuděné, otrávené, někdy až znechucené a tyto negativní pocity mohou vést k vytvoření negativního vztahu k učení se cizímu jazyku všeobecně, což ve výsledku způsobí více problémů v budoucím jazykovém vzdělávání dítěte⁵⁸, než kdyby se v mateřské škole s cizím jazykem vůbec nesetkalo.

Velkou výhodou při tomto způsobu předškolního cizojazyčného vzdělávání je, když výuku vede český lektor (s výbornými schopnostmi v cizím jazyce) nebo rodilý mluvčí s alespoň základním porozuměním českému jazyku. To kvůli situacím, kdy některé z dětí, které učí, potřebuje akutně něco říci svou rodnou řečí.⁵⁹ Lektor by se měl snažit komunikovat s dětmi pouze v cizím jazyce, občasné užívání mateřského jazyka dětmi ale není zakázáno, ani něčím, za co by mělo být dítě trestáno.⁶⁰

Oba hlavní způsoby, jimiž je realizována časná cizojazyčná výuka v České republice, jsou si velmi podobné po obsahové stránce, čím se ale liší, jsou podmínky, za kterých probíhají. Nejrozdílnější podmínkou je optimální věk, kdy je doporučeno začít se seznamovat s cizím jazykem vůbec. České pedagožky Smolíková⁶¹ a Marxtová⁶² tvrdí, že by dítě před tím, než se pustí do učení se cizího jazyka, mělo nejprve dostatečně zvládnout svůj rodný jazyk. K tomu u zdravého dítěte dochází obvykle kolem pátého roku života, a proto doporučují začít s cizím jazykem až dětem v posledním roce předškolní docházky, zatímco následující typ výuky doporučuje začít mnohem dříve.

2.2 Cizí jazyk v mateřské škole jako neformální kurikulum

Druhý způsob výuky cizích jazyků v českých mateřských školách, který je v současnosti nabízen většinou soukromými mateřskými školami, je finančně mnohem náročnější (školné bývá až dvacet tisíc korun měsíčně), přesto se těší mezi rodiči velkému zájmu. Způsob, kterým je v nich vyučován cizí jazyk, se nazývá imerzní metoda a nejedná se ani tak o výuku cizího jazyka, jako spíše o přípravu přirozeného intenzivního bilingvního prostředí. Pojem imerzní je pak odvozen od pocitu, který dítě v této mateřské škole zažívá – like being immersed in

⁵⁷ www.ucitelkenoviny.cz (cit. 27.4.2020)

⁵⁸ clanky.rvp.cz5 (cit. 27.4.2020)

⁵⁹ Těthalová, 2013, s. 13

⁶⁰ Hennová, 2015, s. 11-12

⁶¹ clanky.rvp.cz2 (cit. 24.4.2020)

⁶² Marxtová, 2015, s. 156-157

„language bath“ neboli jako by bylo ponořeno v jazykové lázni, dítě je tedy obklopeno cizím jazykem stejně jako vodou, když se do ní ponoří.⁶³

Denní vzdělávací aktivity probíhající v tomto typu mateřské školy se nijak neliší od těch, které probíhají v jakékoli jiné mateřské škole, na rozdíl od nich však musí být v imerzní mateřské škole alespoň 50 % obsahu vzdělávání vyučováno v cizím jazyce po delší časové období.⁶⁴ To znamená, že tým učitelů v každé třídě, který je v běžné mateřské škole obvykle tvořen dvěma pedagogicky vzdělanými českými učiteli, se tady skládá z jednoho českého učitele a jednoho rodilého mluvčího daného cizího jazyka, přičemž je dodržováno základní pravidlo bilingvního vzdělávání a výchovy: „jedna osoba – jeden jazyk“⁶⁵, nebo také Grammontovo pravidlo⁶⁶. Tudíž, český učitel komunikuje s dětmi pouze v češtině, zatímco rodilý mluvčí využívá při komunikaci s dětmi zase svůj rodný jazyk, a to i navzdory faktu, že český učitel by měl mít také vysokou úroveň znalosti cizího jazyka⁶⁷, aby byl schopen komunikovat se svými cizojazyčnými kolegy.

Slova Marxtové,⁶⁸ že dítě se učí cizí jazyk „celým svým bytím a prožíváním“, nabývají v imerzních mateřských školách úplně nového významu. Při učení se cizímu jazyku v kroužku nebo při integrované výuce to znamenalo, že dítě se učí prostřednictvím hry, zpíváním atp., v imerzní mateřské škole se dítě učí cizímu jazyku v jakémkoli okamžiku během dne. Kvůli pravidlu „jedna osoba – jeden jazyk“ musí být totiž schopné porozumět a také si vykomunikovat cokoli v obou jazycích, neboť v některých částech dne je přítomen pouze jeden z bilingvního týmu učitelů. V některých případech zvládá rodilý mluvčí komunikovat v českém jazyce stejně jako český učitel v cizím, a proto je tady tohle pravidlo uplatňováno – pak je motivací dítěte k učení se cizímu jazyku nejen zábavnost aktivit, ale také touha po uspokojení svých potřeb (jako v počátcích osvojování si mateřského jazyka). Pokud by s dítětem oba učitelé komunikovali v obou jazycích, část motivace k učení jazyku založená na potřebnosti jazyka by pozbyla významu. Navíc díky Grammontovu pravidlu nehrozí, že by si děti osvojily špatné jazykové návyky kvůli napodobování nedokonalého jazykového vzoru, protože každý z učitelů užívá pouze svůj rodný jazyk.

⁶³ Kersten a Rohde, 2015, s. 72

⁶⁴ tamtéž

⁶⁵ tamtéž, s. 79

⁶⁶ clanky.rvp.cz2 (cit. 1.5.2020)

⁶⁷ Kersten a Rohde, 2015, s. 81

⁶⁸ Marxtová, 2015, s. 159

Bilingvní mateřské školy také často navštěvují děti cizinců, což se dá vnímat jako další motivační faktor k učení se cizímu jazyku jak pro české tak cizojazyčné děti. Na jedné straně máme české děti, které motivuje k učení se cizímu jazyku to, že se budou moci při hraní dorozumět se svými cizími kamarády, a na druhé straně máme cizí děti motivované k učení se českému jazyku, aby rozuměly svým českým kamarádům.⁶⁹

Při učení se cizímu jazyku založeném na imerzní metodě a Grammontově pravidlu, bývá velmi komplikované nejen užívání ale i porozumění cizímu jazyku, a to obzvláště v začátcích, kdy dítě nemá dostatečnou slovní zásobu, aby dokázalo rozluštit význam toho, co rodilý mluvčí říká, a proto je při výuce velmi důležitá také neverbální komunikace a využívání různých obrázků a pomůcek usnadňujících dítěti porozumění.⁷⁰ Zpočátku je sice mnohem obtížnější komunikovat tímto způsobem, ale jedná se o nejpřirozenější způsob učení se jak cizímu tak rodnému jazyku, který můžeme vidět i u nemluvnat, když začínají rozumět a později i používat svoji mateřštinu.

Učení se cizímu jazyku založené na bilingvním vzdělávání rozvíjí dovednosti dítěte současně v jeho rodném i cizím jazyce, protože imerzní metoda bývá, na rozdíl od předchozího způsobu časné cizojazyčné výuky, aplikována od samého začátku předškolní docházky. Oba jazyky jsou rozvíjeny paralelně, a tudíž může před koncem docházky do mateřské školy dítě dosáhnout vyšší úrovně znalostí a dovedností v cizím jazyce, než jakých by dosáhlo v kroužku či při integrované výuce. Přesto – nepochází-li tedy dítě z bilingvní rodiny s těmiž jazyky, a někdy i tak – bude rodný jazyk dítěte rozvinutý alespoň o trochu více než ten cizí⁷¹.

Některé dvojjazyčné mateřské školy v České republice aplikují imerzní metodu od počátku předškolního větu dítěte (tedy od tří let věku), ačkoli nabízí i denní péči o děti mladší, tudíž osvojování cizího jazyka probíhá podle jiného schématu, než jak je tomu u skutečné bilingvní výchovy.⁷² Avšak existují i bilingvní mateřské školy (např. Villa Luna⁷³) provozující rovněž i jesle pro děti mladší tří let, které imerzní metodu začínají aplikovat mnohem dříve (od 15. měsíce života, tedy před osvojením si pevných základů rodné řeči⁷⁴), v takovém případě se pak cizí jazyk u dítěte rozvíjí stejně jako mateřský.⁷⁵

⁶⁹ Marxtová, 2015, s. 158

⁷⁰ Watts, et al., 2006, s. 9

⁷¹ Espinosa, 2014, s. 3 (cit. 30.4.2020)

⁷² tamtéž

⁷³ www.villaluna.cz (cit. 30.4.2020)

⁷⁴ Klenková, 2006, s. 36

⁷⁵ Espinosa, 2014, s. 2 (cit. 30.4.2020)

Je-li však imerzní metoda aplikována až po 3. roce života, dítě má již osvojené základy mateřského jazyka, a při vstupu do cizojazyčného prostředí prochází několika specifickými fázemi. V první fázi využívá pouze svůj mateřský jazyk, i když mu nikdo nerozumí. Poté, jakmile si uvědomí, že tento způsob nefunguje, „přepne“ na neverbální komunikaci, zatímco intenzivně vstřebává nový jazyk. Po skončení této fáze již začíná rozvoj cizojazyčných dovedností. Nejprve dítě, stejně jako v počátcích užívání mateřského jazyka, užívá jednoduchá slova k vyjádření celých vět, později tvoří první věty a nakonec dojde až k plnému rozvinutí základní schopnosti komunikovat v cizím jazyce.⁷⁶

Kvůli tomu, že se děti učí dva jazyky současně, může u nich docházet k tzv. směšování jazyků – nebo také míchání jazyků či přepínání mezi jazyky⁷⁷ – nejedná se však o směšování v pravém smyslu slova. Rodiče se tohoto jevu obávají, protože si myslí, že dítě je zmatené, jelikož se učí dva jazyky současně ve velmi nízkém věku, a neuvědomuje si tak, že kombinuje v jedné větě několik jazyků. Pravdou ale je, že dítě využívá slov z druhého jazyka, aby nahradilo slovo, které potřebuje v tu chvíli říci, ale nezná ho v jazyce, jímž zrovna mluví. Nejedná se tedy o směšování, ale spíše o experimentování s jazykem, a to je nezbytná a přirozená součást jazykového vývoje.⁷⁸ Tento jev se může objevit i při učení se cizímu jazyku v kroužku nebo při integrované výuce, ale spíše jen v situacích, kdy dítě mluví cizím jazykem a nezná potřebná slovíčka, zatímco při imerzní výuce k tomu dochází při užívání obou jazyků.

Tato kapitola nás provedla dvěma základními způsoby časné výuky cizích jazyků v České republice, objasnila, jak výuka každým způsobem vypadá, jaké má každý způsob výhody a jaká jsou jeho úskalí, a zmínila i podmínky, za nichž každý způsob seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole probíhá, a v čem se tyto dva způsoby od sebe liší. Otázkou vlastního přínosu a významu časné cizojazyčné výuky a proč tomu tak je, nebo diskuzí nad tím, který způsob je lepší a proč, se budeme zabývat v následující části práce.

⁷⁶ Espinosa, 2014, s. 3-4 (cit. 30.4.2020)

⁷⁷ tamtéž, s. 5 (30.4.2020)

⁷⁸ Marxtová, 2015, s. 157

3 Význam výuky cizích jazyků v mateřské škole

Časné zahájení výuky cizího jazyka je jednou z prioritních aktivit k dosažení cílů Národního plánu výuky cizích jazyků.⁷⁹ Jelikož ale „stanovuje začátek povinné výuky cizího jazyka do 3. ročníku základní školy“⁸⁰, jedná se pouze o nepovinnou, avšak doporučovanou aktivitu, jejíž realizaci podporuje i Evropská komise a Rada Evropy, která dodává, že raný začátek výuky cizího jazyka přináší samozřejmě výhody.⁸¹ Jaké výhody to jsou, za jakých podmínek je možné jich dosáhnout a na jaká úskalí můžeme narazit, se pokusíme nastínit na následujících řádcích.

3.1 Přínos časného začátku cizojazyčného vzdělávání pro dítě v mateřské škole

Existují samozřejmě i názory, které zpochybňují pozitivní přínosy časného jazykového vzdělávání, nicméně většina expertů na toto téma (např. Hennová,⁸² Watts,⁸³ Marxtová,⁸⁴ Espinosa⁸⁵ a mnoho dalších) výuku cizích jazyků již v předškolním věku podporují, a to především kvůli neuvěřitelné schopnosti předškolního dítěte učit se jazykům – dítě je podle nich „geneticky naprogramováno k osvojování si řeči“⁸⁶. Předškolní dítě má mimořádné sluchové, paměťové, imitační schopnosti (dokáže perfektně zachytit a napodobit výslovnost či intonaci jazyka), učí se mimoděk, nápodobou, metodou pokusu a omylu, především však, a to nejenom v řeči, se projevuje spontánně a bez zábran.⁸⁷ Tento přirozený způsob učení se začíná natrvalo vytrácet kolem šestého roku života, kdy se dítě pomalu začíná učit systematicky.⁸⁸ Díky těmto předpokladům je tedy předškolní dítě schopné druhý jazyk doslova „jen tak pochytit“ bez větší námahy nebo systematického učení.⁸⁹

Jeden z důvodů, proč začít s učením se cizímu jazyku v tak raném věku, je skutečnost, že dítě se může naučit vyslovovat jako rodilý mluvčí pouze v případě, že se jazyku začne učit před 10. rokem věku – poté může samozřejmě dosáhnout, co se týká znalostí a dovedností v daném

⁷⁹ Česká školní inspekce, 2010, s. 5 (cit. 14.5.2020)

⁸⁰ Hanušová a Najvar, 2007, s. 43

⁸¹ tamtéž

⁸² Hennová, 2015, s. 12

⁸³ Watts, et al., 2006, s. 5

⁸⁴ Marxtová, 2015, s. 157

⁸⁵ Espinosa, 2014, s. 1 (cit. 1.5.2020)

⁸⁶ Watts, et al., 2006, s. 5

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ clanky.rvp.cz2 (cit. 1.5.2020)

⁸⁹ Espinosa, 2014, s. 2 (cit. 1.5.2020)

jazyce, úrovně rodilého mluvčího, navždy už však bude mluvit s českým přízvukem.⁹⁰ Aktuálně je povinný začátek učení se cizímu jazyku zařazen do třetího ročníku základní školy – což je až o dva roky dříve, než tomu bylo před rokem 2000,⁹¹ a navíc je tím konečně těsně splněna podmínka začít před 10. rokem věku – bohužel však není jazyku věnována potřebná hodinová dotace⁹², tudíž ten zbývající rok nemusí být dostatečně dlouhá doba pro dítě, aby mělo šanci pochytit ten správný přízvuk.

Co se týká výuky cizích jazyků v rámci zájmových kroužků, Pešková⁹³ tvrdí, že když dítě dělá jakoukoliv aktivitu navíc (ať už kroužek hry na klavír nebo kroužek angličtiny nebo cokoliv jiného), buduje si zdravé sebevědomí, které mu v současné společnosti bude rozhodně k užítku. Představitelé metody Montessori, kteří ve svých mateřských školách také do výuky zařazují cizí jazyk, jsou navíc přesvědčeni, že předškolní děti, které se „učí dva a více jazyků, mají tendenci být šikovnější pro čtení a psaní ve svém rodném jazyce“⁹⁴.

Navíc, jak již byl zmíněno výše, předškolní děti nevnímají cizí jazyk jako cizí, a tudíž nemají zábrany jej užívat (jak je tomu později ve škole a u dospělých) a mluvit⁹⁵, napodobovat lektora, hlas z nahrávky atp., a rychle se tak jazyku hravou formou učit. Učí se cizí jazyk stejně přirozeným způsobem jako svoji rodnou řeč, což znamená, že se učí jazykem nejen mluvit, ale hlavně rovnou v něm myslet. Začne-li se dítě cizí jazyk učit až ve škole nebo ještě později, bude mu trvat déle, než v něm bude umět myslet, a bude se s velkou pravděpodobností (kvůli tomu, že se jazyk učí již systematicky a ne přirozenou metodou) soustředit více na gramatiku než na samotnou řeč a porozumění.⁹⁶

Cílem předškolní výuky cizího jazyka jako formálního kurikula není to, aby dítě jazyk ovládalo natolik, aby v něm dokázalo plynně hovořit, ale především, aby dítě jazyku rozumělo a osvojilo si základy cizího jazyka.⁹⁷ Dítě, které se cizímu jazyku učí v bilingvní mateřské škole, má větší šanci být na konci předškolního období schopno plynule hovořit nejen rodným, ale i cizím jazykem, protože se u něj oba tyto jazyky po celou dobu rozvíjí paralelně.

⁹⁰ clanky.rvp.cz2 (cit. 1.5.2020)

⁹¹ Hanušová a Najvar, 2007, s. 43

⁹² clanky.rvp.cz6 (cit. 1.5.2020)

⁹³ www.ucitelskenoviny.cz (cit. 1.5.2020)

⁹⁴ www.jazyky.com2 (cit. 14.5.2020)

⁹⁵ helpforenglish.cz (cit. 14.5.2020)

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ tamtéž

Když se zaměříme na výuku cizího jazyka imerzní metodou, pak přínos tohoto učení pro dítě dosahuje ještě mnohem dál. V zahraničí byly realizovány dva výzkumy odpovídající na otázku, zda má dvojjazyčná výuka od mateřské školy nějaký vliv na pozdější osvojování si cizího jazyka na základní škole, a oba došly ke stejnému závěru. A to takovému, že „žáci, kteří začali s jazykovým vzděláváním dříve, dosáhnou, v dlouhodobém horizontu, vyšší úrovně v cizím jazyce, než ti, kteří s jeho osvojováním začali až později“⁹⁸. Žáci, kteří se učili cizí jazyk již od mateřské školy, dle výsledků výzkumu, překonávají své spolužáky v poslechu, mluvení i psaní v cizím jazyce, mají celkově pozitivnější postoj k mluvení a užívání cizího jazyka ve třídě, při mluvení i psaní v cizím jazyce jsou mnohem sebevědomější a při psaní cizojazyčných prací užívají mnohem sofistikovanější jazykové struktury.⁹⁹

Někteří odborníci¹⁰⁰ dokonce tvrdí, že mozek předškolního dítěte se velmi rychle rozvíjí a není tak dostatečně využíván a stimulován. Na základě výzkumů, při nichž byly testovány a srovnávány rozumové schopnosti jedno a dvojjazyčných dětí, pak došli k závěru, že cizojazyčné podněty v předškolním věku „velmi efektivně stimulují (dle některých teorií také urychlují) vývoj mozkových funkcí, rozvíjejí flexibilitu myšlení, citlivost na lingvistické podněty a zkvalitňují sluchovou diskriminaci“¹⁰¹.

Ačkoli je prokázáno, že z časného začátku učení se cizím jazykům dítě benefituje, musíme mít stále na paměti, že kvalitní osvojení si cizího jazyka nezávisí pouze na tom, kdy s jeho učením dítě začne¹⁰². Vliv na účinnost ranného učení se cizímu jazyku má totiž především „kvalita jazykového učení, délka trvání a intenzita učení“¹⁰³. Navíc cílem předškolní výuky cizích jazyků není ani tolik co největší „objem toho, co se děti z cizího jazyka naučí“¹⁰⁴, jako spíše to, aby dítě získalo pozitivní vztah k jazykovému učení, který se poté bude promítat do jeho pozdějšího učení se jazykům,¹⁰⁵ a aby si zvyklo na užívání cizího jazyka při komunikaci (aby pro něj bylo přirozené jej vnímat a užívat stejně jako u rodné řeči)¹⁰⁶ a aby se hlavně nebálo ho užívat¹⁰⁷.

⁹⁸ Boyson, et al., 2013, s. 259 (cit. 1.5.2020)

⁹⁹ Domínguez a Pessoa, 2005, s. 473 (cit. 1.5.2020)

¹⁰⁰ clanky.rvp.cz⁶ (cit. 1.5.2020)

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² tamtéž

¹⁰³ Hanušová a Najvar, 2007, s. 45

¹⁰⁴ Watts, et al., 2006, s. 5

¹⁰⁵ tamtéž

¹⁰⁶ www.raabe.cz (cit. 1.5.2020)

¹⁰⁷ Těthalová, 2013, s. 12

Aby bylo úsilí věnované učení se cizímu jazyku v mateřské škole maximálně využito, je důležité zajistit návaznost jazykového vzdělávání i po přechodu dítěte na základní školu.¹⁰⁸ Některé základní školy zařazují do výuky cizí jazyk již od první třídy, mnohem častěji se však s druhým jazykem začíná až o několik let později. V takovém případě je možné využít jiných možností, aby nevznikla několikaletá přestávka v rozvoji cizojazyčných dovedností, a to například: odpolední jazykový kroužek v mateřské škole¹⁰⁹, jazykový kroužek při základní škole nebo volnočasovém zařízení, odpolední jazykové kurzy v jazykových školách nebo rovnou bilingvní základní školy, kam často pokračují děti z dvojjazyčných mateřských škol.

3.2 Výběr nejvhodnějšího způsobu předškolní výuky cizího jazyka

V závěru této kapitoly se pokusíme odpovědět na otázku, který způsob výuky cizího jazyka v mateřské škole je ten nejlepší, popřípadě nejvhodnější pro předškolní dítě. Na základě poznatků shrnutých výše, můžeme s jistotou tvrdit, že oba způsoby, jsou-li realizovány kvalitně, jsou pro dítě přínosné, každý však vede k osvojení si dovedností v daném cizím jazyce na rozdílné úrovni. Abychom tedy mohli posoudit, který z nich je pro dané dítě nejvhodnější, musíme vědět, jakého cíle při osvojování si jazyka chtějí rodiče u dítěte dosáhnout.

Pokud se dítě seznamuje s cizím jazykem v běžné mateřské škole, tedy formou kroužku nebo integrovanou výukou, může postupně dosáhnout úrovně rodilého mluvčího stejně jako dítě z dvojjazyčné mateřské školy, nikdy pro něj ale nebude komunikace v cizím jazyce natolik přirozená jako když ke komunikaci užívá svůj mateřský jazyk. Navždy se bude považovat za Čecha, který má ale vynikající schopnosti v cizím jazyce.

Začne-li však dítě s učení se cizímu jazyku ve velmi útlém věku (ve 2-3 letech) – tedy tak, jak tomu je v mateřských školách užívajících imerzní metodu, neboli jinými slovy „jsou pravidelně a intenzivně vystavováni během raného dětství dvěma jazykům“¹¹⁰ – je, bude-li s dvojjazyčnou výukou pokračovat i v dalších stupních vzdělávání, na dobré cestě stát se bilingvním jedincem. To znamená, že komunikace v obou jazycích (rodném i cizím) pro něj bude stejně přirozená, jako pro monolingvního jedince komunikace v mateřském jazyce – bude mít jakoby dvě rodné řeči. Tato teorie je podporována také americkou expertkou Lindou Espinosa,¹¹¹ která tvrdí, že podle mnohých výzkumů jsou malé děti schopné si osvojit dva

¹⁰⁸ Marxtová, 2015, s. 158

¹⁰⁹ tamtéž

¹¹⁰ Espinosa, 2014, s. 5 (cit. 1.5.2020)

¹¹¹ tamtéž, s. 1 (1.5.2020)

jazyky a navíc jim z toho pramení různé kognitivní (viz výše), kulturní (výuka cizího jazyka se totiž neomezuje pouze na osvojení si komunikačních dovedností v daném jazyce, ale také na seznamování se s příslušnými reáliemi a cizí kulturou¹¹²) i ekonomické výhody. Často se u bilingvních dětí můžeme setkat s tím, že se jejich jazykový rozvoj v některých oblastech opožďuje, a to někdy až o dva roky¹¹³, nejedná se ale o nic, čeho bychom se měli obávat, protože dítě zpoždění časem lehce dožene. Příkladem takového zpoždění může být rozsah slovní zásoby v obou jazycích, což může být způsobeno například omezenou kapacitou dětské paměti¹¹⁴, která se u dvojjazyčných dětí musí rozdělit mezi dva jazyky, na rozdíl od monolingvního dítěte, jehož paměťová kapacita je využita pouze pro jeden jazyk. Můžeme tedy říci, že má dítě omezený rozsah slovní zásoby v každém z jazyků, rozsah jeho celkové slovní zásoby je však v pořádku. Odborníci^{115,116} se navíc shodují, že žádné důkazy o škodlivosti bilingvní výuky pro rozvoj jazykových, kognitivních či sociálních dovedností a schopností dítěte neexistují.

Jak tedy můžeme vidět, časný začátek výuky či seznamování se s cizím jazykem s sebou přináší nejen nesporné výhody pro budoucí osvojování si jazyka dítětem, ale také pro kognitivní či sociální rozvoj dítěte. Co se však týká rozhodnutí, který způsob výuky cizího jazyka – zda jako formální či neformální kurikulum – je lepší, není možné na tuto otázku z hlediska odborníků správně odpovědět, protože každý způsob usiluje koneckonců o jinou úroveň osvojení si cizího jazyka. Proto toto rozhodnutí zůstává – po zvážení všech výhod a úskalí jednotlivých variant a svých ambicí pro jazykovou výbavu vlastního dítěte – na rodičích.

¹¹² Marxtová, 2015, s. 162

¹¹³ Šulová, 2007, s. 52 (cit. 15.5.2020)

¹¹⁴ Espinosa, 2014, s. 4 (cit. 1.5.2020)

¹¹⁵ tamtéž, s. 5 (cit. 15.5.2020)

¹¹⁶ www.ncbi.nlm.nih.gov (cit.1.5.2020)

4 Názory na výuku cizích jazyků v mateřské škole

Předchozí tři kapitoly nás provedly tím, jakými formami cizí jazyk může být vyučován v mateřských školách, jak by měla tato výuka ideálně vypadat, za jakých podmínek by měla probíhat a jaký přínos má pro předškolní dítě, a to vše z pohledu odborníků na danou problematiku. V následující kapitole naopak nahlédneme do čtyř mateřských škol a zjistíme, jak raná cizojazyčná výuka probíhá v reálné praxi, a jaký názor na výuku cizího jazyka v mateřské škole má několik konkrétních učitelů a lektorů, kteří cizojazyčné dovednosti u předškolních dětí rozvíjejí.

K získání potřebných dat byl využit polostrukturovaný rozhovor, jehož cílem bylo „získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu“, mluvíme tedy o kvalitativním přístupu ke zkoumanému jevu¹¹⁷. Seznam základních otázek¹¹⁸ byl předem připraven a, aby bylo možné následné porovnání, byl totožný (po obsahové stránce, formulace se mírně odlišovala podle charakteru respondenta) pro všechny zúčastněné. Polostrukturovanost rozhovoru však ponechala dostatečný prostor pro případy, kdy bylo potřeba v průběhu rozhovoru něco rozvést či dovysvětlit.

Jelikož byl rozhovor uskutečněn pouze se čtyřmi, na základě konkrétních kritérií zvolenými, respondenty, kteří navíc o svém zapojení se do průzkumu sami rozhodovali, jelikož se sami dobrovolně přihlašovali, nejedná se o reprezentativní výzkum, jehož výsledky by se daly aplikovat na celou Českou republiku¹¹⁹. Jedná se spíše o případovou studii několika mateřských škol, jejímž cílem je ukázat, jak na danou problematiku nahlíží několik konkrétních učitelů či lektorů cizího jazyka v mateřských školách, a porovnat, jak se jejich názory na tutéž problematiku od sebe vzájemně liší nebo se naopak shodují.

Kritéria pro zapojení se do průzkumu nebyla zaměřena pouze na ženy (pohlaví, věk, vyučovaný cizí jazyk ani lokalita v České republice nebyla nijak limitována), vzhledem k poměru zastoupení žen oproti mužům na jmenovaných profesních pozicích (učitel MŠ, lektor cizího jazyka v MŠ) však není velkým překvapením, že všichni přihlášení respondenti byli ženského pohlaví. Navíc cizím jazykem vyučovaným všemi zúčastněnými respondenty byla

¹¹⁷ Švaříček, Šed'ová, et al., 2007, s. 13

¹¹⁸ viz kapitola 4.2 Výsledky výzkumu

¹¹⁹ Švaříček, Šed'ová, et al., 2007, s. 23

angličtina, což potvrzuje data ze šetření České školní inspekce, která uvádí, že angličtina je nejčastěji nabízeným cizím jazykem v mateřských školách^{120,121}.

4.1 Charakteristika respondentů

Každý ze zúčastněných respondentů zastupuje jednu formu cizojazyčné výuky v mateřské škole, tedy integrovanou výuku, kroužek vedený běžnou učitelkou dané mateřské školy, kroužek vedený externí lektorkou z jazykové školy a nakonec výuku jazyka imerzní metodou.

Imerzní metodu ve své praxi využívá učitelka z velkého města v Jihomoravském kraji, která pracuje v soukromé bilingvní mateřské škole, která je však dvojjazyčná ve smyslu, že provozují tři české a tři anglické třídy.

Učitelka mateřské školy, která současně vede i kroužek anglického jazyka pro převážně předškolní (v posledním roce docházky do MŠ) děti, pracuje v malé jednotřídní mateřské škole ve vesnici v Olomouckém kraji.

Integrované výuce cizího jazyka v mateřské škole pomocí metody WattsEnglish se již dvanáct let věnuje učitelka z vesnické mateřské školy ve Středočeském kraji, která seznamování se s cizím jazykem zařadila i do svého ŠVP.

A nakonec zástupcem externistů vedoucích kroužky cizích jazyků v MŠ je lektorka pražské jazykové školy, která při výuce cizího jazyka nejen v mateřských školách využívá rovněž metodiku WattsEnglish.

4.2 Výsledky průzkumu

Jaký je Váš názor na výuku cizích jazyků v MŠ/předškolním věku obecně? Proč ano či ne?

V odpovědích na první otázku se respondentky rozdělují do dvou základních skupin, a to „rozhodně ano“ a „ne, ale“. Učitelka z bilingvní mateřské školy, učitelka realizující integrovanou výuku i lektorka jazykové školy jsou jednoznačně pro časný začátek seznamování se s cizím jazykem. Tvrdí dokonce, že „čím dříve, tím lépe“ a že „je to něco, co by měly všechny školky nabízet zcela automaticky“. A to především z těch stejných důvodů, které uvádí i

¹²⁰ Česká školní inspekce, 2010, s. 5 (cit. 21.6.2020)

¹²¹ Česká školní inspekce, 2008, s. 6 (cit. 21.6.2020)

odborníci a jež jsou zmíněny v předchozích kapitolách: děti se cizí jazyk učí přirozenou formou a nápodobou (jako svoji mateřštinu), rychleji jazyk vstřebávají (a to i s rytmem jazyka a výslovností), nemají zábrany reagovat v cizím jazyce, s jazykem si hrají, nepřemýšlí nad gramatikou a získávají k jazyku pozitivní vztah. Učitelka integrující angličtinu do denního vzdělávacího programu navíc dodává, že malé děti mají často problém i s výslovností ve svém rodném jazyce, tudíž se nebojí vyslovovat nesprávně ani v tom cizím, neřeší, že udělali chybu, mají z toho legraci. Učitelka běžné mateřské školy vedoucí kroužek si naopak stojí za tím, že dítě by si mělo nejprve plně osvojit mateřský jazyk, než se začne učit cizí řeč, paradoxně však bilingvní výchovu, kdy se dítě souběžně učí dva jazyky již od útlého věku, za nevhodnou nepovažuje.

Myslíte, že je seznamování se s cizím jazykem v MŠ pro dítě dobré a proč? Nebo mu to může naopak nějak škodit? Jak? Proč si to myslíte?

Učitelka běžné MŠ zdůrazňuje nevhodnost časně cizojazyčné výuky pro děti s logopedickými potížemi, pro které např. anglická výslovnost může být při rozvoji řečových dovedností matoucí (protože např. když se v logopedické péči snaží odbourat interdentalní sigmatismus, pak je v angličtině žádoucí dávat jazyka mezi zuby např. při „thank you“ kontraproduktivní). Za riziko považuje také, stejně jako odborníci, nedokonalý mluvní vzor, který vede k zažití si špatných zvyků dítětem nejen ve výslovnosti.

Lektorka jazykové školy navíc zmiňuje, stejně jako odborníci, že při časném začátku s výukou druhého jazyka může dojít k mixování jazyků nebo ke zdánlivému zpomalení vývoje mateřštiny, protože si dítě ukládá oproti monolingvnímu dítěti znalosti ze dvou jazyků, praxe však dokazuje, že dítě si znalosti nakonec správně utřídí a rozmluví se stejně jako jeho jednojazyční vrstevníci.

Kromě výše uvedených rizik se však všechny respondentky shodují na tom, že seznamování se s cizím jazykem dítě v mateřské škole obohacuje. Je pro ně výborným základem pro budoucí učení se cizímu jazyku, jsou ve věku, kdy přistupují k novému jazyku bez zábran, přirozeně, je to pro ně v tomto období nejzábavnější a nejjednodušší, protože jsou pro učení se cizí řeči nejlépe vybaveni, jelikož se centra řeči v mozku teprve utvářejí. Přípravuje to děti na dnešní multikulturní společnost, učí je to respektu a pochopení vůči druhým, „naposlouchají“ si jazyk velmi brzy a budou mít oproti ostatním ve škole „náskok“, je to také velmi dobré pro kognitivní vývoj dítěte atd.

Učitelka realizující integrovanou výuku dokonce tvrdí, že škodlivé je s jazykem v MŠ nezačínat, protože takové děti pak na druhém stupni při výuce jazyka bojují s věcmi, které se děti, jež měli cizí jazyk již v MŠ a pokračovali v jeho hravé formě i na prvním stupni, učily úplně přirozeně, snadno a hrou.

Od kolika let by se podle Vás mělo dítě seznamovat s cizím jazykem? Proč?

Odpovědi respondentek na tuto otázku se od sebe velmi významně liší. Učitelka aplikující imerzní metodu tvrdí, že čím dříve, tím lépe, ale nejdříve od 2 let, kdy dítě již má nějakou slovní zásobu ve svém rodném jazyce, imerzní metodu pak aplikují od nástupu dítěte do MŠ. Podle lektorky jazykové školy pokud chceme, aby dítě ovládlo jazyk na úrovni mateřštiny, je nutné začít již od narození. A budeme-li dítěti již od malička pouštět např. anglické pohádky nebo na něj bude někdo pravidelně promlouvat cizím jazykem, pak dítě bude vnímat cizí jazyk jako stejně přirozený komunikační prostředek jako češtinu. Problém je však v tom, že mateřské školy, v nichž kroužek vedený externí lektorkou probíhá, si často nastavují vlastní podmínky a např. mladším dětem nedovolují se do kroužku, ať už z kapacitních, či jiných důvodů, přihlásit. Učitelka zařazující cizí jazyk do běžného denního programu se přidává k názoru, že nejlepší by bylo zakomponovávat jazyk do každodenního života dítěte od narození, bohužel však rodiče dost často jazyk neovládají na dostatečné úrovni, proto považuje za optimální věk pro první seznámení se s jazykem tři roky dítěte, jak to mají ve své MŠ. Respondentka dokonce tvrdí, že je „špatné, nepřirozené a nesprávné vyučovat dítě cizí jazyk až od čtvrté nebo páté třídy“ a že „ve třetí třídě je začátek s cizím jazykem pro dítě šok, protože ve třetí třídě má nejvíce učiva z celého prvního stupně vůbec“. Nakonec učitelka MŠ, ačkoli vede kroužek angličtiny pro předškolní děti, souhlasí se stávajícím začátkem výuky cizího jazyka ve třetí třídě ZŠ.

Má podle Vás výuka cizího jazyka v MŠ vliv pouze na pozdější osvojování si cizího jazyka nebo dítě rozvíjí i v jiných oblastech?

Všechny respondentky se shodují na tom, že výuka cizího jazyka – je-li správně a vhodně realizována – je nejen velkým přínosem pro pozdější osvojování si cizího jazyka, ale současně dítě rozvíjí i v mnoha dalších oblastech. Stejně jako další činnosti v MŠ, i výuka cizího jazyka probíhá hravou formou a v rámci všech možných aktivit, a proto dítě rozvíjí komplexně, tedy po kognitivní, sociální i psychické stránce.

Podle učitelky realizující integrovanou výuku má výuka cizího jazyka v MŠ pozitivní vliv dokonce i na rozvoj výslovnosti dítěte. Některé respondentky považují výuku cizího jazyka za kontraproduktivní u dětí s logopedickými potížemi, zatímco tato respondentka tvrdí, že

výslovnost jako taková se trénuje v jakémkoli jazyce a nemyslí si, že by se učením se cizí výslovnosti brzdila ta česká. Tvrzení zakládá na své praxi, kdy patlaly děti, které vždy mluvily jen jedním jazykem, zatímco děti z multilingvního prostředí žádný problém neměly.

Jak velký je zájem o výuku cizího jazyka Vaším způsobem? Máte naplněnou maximální kapacitu?

Na tuto otázku naprostá většina respondentek odpověděla pozitivně. Mateřské školy, v nichž probíhá integrovaná výuka cizího jazyka, naplnění kapacity pro jazykovou výuku nemusí řešit, neboť mají cizí jazyk zakomponovaný do svého ŠVP, a týká se tedy bez rozdílu všech dětí v mateřské škole. U rodičů si však zájem pravidelně ověřují a setkávají se vždy s nadšenými ohlasy. Bilingvní mateřská škola musí zájemce pro překročení kapacity dokonce odmítat. Co se týká jazykových kroužků, ať už vedených externistou či interní učitelkou, v některých případech je kapacita naplněna, v některých ne, ve všech ale hodnotí zájem rodičů jako velký a stále rostoucí.

Kolik rodiče platí za Váš způsob výuky cizího jazyka? Považují poplatek za přiměřený, nebo by raději platili více/méně?

Výše poplatku za výuku cizího jazyka se liší v závislosti na formě, v jaké je poskytována, a také na lokalitě, v níž se mateřská škola nachází. Bilingvní MŠ je soukromá, má tedy poplatek za výuku cizího jazyka již zahrnutou ve školném, a jelikož je z poměrně velkého města, školné se pohybuje v řádu tisíců (8.700 Kč/měsíc). Názor rodičů na výši poplatku nezjišťují a neřeší. Co se týká integrované výuky cizího jazyka, tak ta probíhá bezplatně, rodiče pouze platí za materiály pro výuku. Cena kroužku cizího jazyka v mateřské škole se pohybuje v rozmezí 500 – 1.500 Kč/pololetí, přičemž většina rodičů by raději platila méně, ale považují znalost cizích jazyků za natolik důležitou, že částku ochotně uhradí. U kroužku vedeného externistou je možnost poplatků i hradit v několika splátkách.

Jak vypadá jedna lekce/jazyková chvilka během dne/den u Vás v MŠ?

Dle slov většiny respondentek jejich výuka v každé nabízené formě probíhá obvyklým, v předchozích kapitolách odborníky popsáním způsobem¹²². Jedinou výjimkou je bilingvní mateřská škola, jejíž učitelka se zapojila do průzkumu. Tam, ačkoliv realizují imerzní výuku, neplatí obvyklé pravidlo, že alespoň 50 % kurikula je vyučováno v cizím jazyce, naopak se zde

¹²² detailní popis lekcí je k dispozici v prepisech rozhovorů v příloze

komunikuje pouze anglicky. Čeština je využívána pouze pro kritické situace, kdy je ohroženo zdraví či bezpečnost dítěte, nebo při utěšování plačícího dítěte apod. Pedagogický tým na třídě je tedy tvořen českou učitelkou a rodilou mluvčí, obě však komunikují v angličtině.

Jak často probíhá jazyková výuka u Vás v MŠ/Vaší metodou (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?

V anglické třídě bilingvní mateřské školy probíhá jazyková výuka neustále, po celý den při všech aktivitách se na děti mluví anglicky. Integrovaná výuka probíhá jednou týdně (pokud však učitelky chtějí, mohou si udělat angličtinu i 2x týdně), přičemž si denně v různých okamžicích (při cestě ze svačinky, na vycházce...) přirozeně s dětmi opakují a procvičují. Kroužek vedený běžnou učitelkou pak probíhá 1x týdně. Ideální představa lektorky z jazykové školy je lekce 2x týdně a k tomu spolupráce s učitelkami v MŠ, které by s dětmi po zbytek týdne opakovaly a trénovaly. Bohužel tento systém se obvykle neseťkává se zájmem a pochopením ze strany MŠ, a tak má každé dítě k dispozici alespoň sed edukativních videí, příběhů a písniček, aby mohlo dále procvičovat alespoň s rodiči doma. Kroužky pak podle dané MŠ probíhají 1-2x týdně.

Jak dlouho trvá jedna jazyková lekce/chvilka? Proč?

Lekce kroužku vedeného externí lektorkou podle metodiky WattsEnglish se snaží respektovat schopnost dětí se plně na angličtinu soustředit, a proto lekce trvá 25 minut. V některých MŠ jsou však nuceni mít lekce čtyřicetiminutové, u těch pak lekce upravují strukturu (přidávají více relaxačních aktivit). Integrovaná výuka rovněž probíhá podle metodiky WattsEnglish, a proto bývají lekce obvykle přibližně dvacetiminutové. Čas od času se však stává, že děti jsou ten den „naladěné“ a nadšené do angličtiny a prosí o další činnosti, déle než 40 minut ale lekce netrvá nikdy. Kroužek vedený učitelkou pak trvá 45 minut. Kratší doba by nevyhovovala rodičům ani škole, déle zase děti nejsou schopny udržet pozornost.

Jak velké jsou skupiny dětí při této jazykové výuce? Proč?

Jak při imerzní, tak při integrované výuce se výuka týká celé třídy – tedy 12 (imerze u nejmladších dětí) – 15 (imerze u starších dětí) – 20 dětí (integrovaná výuka v běžné MŠ), s tím, že samozřejmě některé děti daný den do MŠ nedorazí apod. Kroužek vedený učitelkou je určen převážně pro předškoláky a navíc se jedná o velmi malou jednotřídní MŠ, tudíž kroužek navštěvuje 5-6 dětí, což je ale podle odborníků ideální počet. V kroužcích vedených externí lektorkou se také snaží o menší skupinku dětí (přibližně do 8 dětí), aby měli možnost

individuálnějšího přístupu lektora, ne vždy je to ale možné, a tak občas mívají i skupinky po 12-15 dětech, nebo dokonce celé třídy, které vyučují v rámci ŠVP. Při této výuce je dětí sice mnoho, ale oproti kroužku mají výhodu, že nejsou odvedeny stranou a ve svém běžném prostředí třídy jsou spokojenější a lépe reagují.

Vnímáte nějaký problém, nedostatek ve Vámi realizovaném způsobu výuky cizích jazyků? Dal by se nějak odstranit? Jak?

Učitelka užívající imerzní metodu považuje tento způsob za dokonalý a žádného problému si vědoma není, stejně jako učitelka využívající integrovanou výchovu. U kroužku vedeného externí lektorkou je jeden z největších problémů ztrátový čas, kdy lektorka „sbírá“ děti po školce nebo se čeká na některé dítě, až dosvačí. Navíc ČŠI povoluje kroužky v MŠ až odpoledne po 15. hodině, tudíž jazyková škola není schopna za ty dvě (někde 3 hodiny) pokrýt veškerou poptávku.

Jak probíhá Vaše příprava na jazykovou výuku?

Příprava všech respondentek probíhá obdobným způsobem, který je navíc téměř stejný s přípravou na běžnou „výuku“ v mateřské škole. Některé z respondentek mají již delší praxi, a mají tak již v hlavě velký zásobník her, říkanek, písniček a činností ke každému tématu, tudíž je pro ně příprava jednodušší a rychlejší. Některé mají naopak velkou oporu v metodice WattsEnglish, která má program pro děti vlastně naplánován minutu od minuty, takže si stačí program dané lekce jen přizpůsobit vlastním rituálům a zvyklostem. Všechny respondenty se připravují na jazykovou výuku dětí předem, lektorka jazykové školy a učitelka z bilingvní mateřské školy ovšem dodávají, že finální podoba „lekce“ se stejně odvíjí od atmosféry ve třídě a rozpoložení dětí.

Jaká je Vaše odborná způsobilost k výuce cizích jazyků v MŠ (jazyková a pedagogická)? Je podle Vás dostatečná? Pokud ne, víte o nějakých možnostech, jak si vzdělání doplnit? Máte v tom jakoukoli podporu (finanční, časovou, metodickou...) ze strany nadřízeného? Jaké minimální vzdělání by podle Vás měl učitel cizího jazyka v MŠ mít? A proč?

Lektorka z jazykové školy má mezinárodní jazykovou zkoušku z angličtiny, nemá pedagogické vzdělání, práci s dětmi se však věnuje již deset let a metodickou podporou jsou jí materiály z WattsEnglish, které jsou opravdu velmi detailně zpracované. Učitelka z bilingvní MŠ má vystudovanou předškolní pedagogiku a také učitelství anglického jazyka pro ZŠ a SŠ, za mnohem hodnotnější však považuje svůj desetiletý pobyt v anglicky mluvících zemích a 15

let zkušeností s výukou angličtiny pro děti. Učitelka integrující jazyk do denního programu má vhodné pedagogické vzdělání a jazykové vzdělání si doplňuje aktuálně studiem na univerzitě, není však velmi nucena studium dokončit, protože teoretické odborné znalosti jazyka nejsou pro výuku jazyka v MŠ tolik důležité. Nakonec učitelka vedoucí kroužek vlastní certifikát CAE (úroveň C1) a předškolní pedagogiku aktuálně studuje na vysoké škole.

Všechny respondentky tedy mají dostatečnou jak jazykovou tak pedagogickou způsobilost, ani jedna z nich však nepovažuje vzdělání, ať už pedagogické či jazykové, za něco nezbytného nebo něco, co by garantovalo kvalitu lektora. Považují za důležitější mít dostatečnou metodickou přípravu, kladný vztah k dětem a disponovat vysokou úrovní znalosti (obzvláště po fonetické stránce) cizího jazyka, který vyučují. Co se však týká podpory vedení k dalšímu vzdělávání (DVPP, jazykové kurzy, prostor pro studium VŠ...) a realizaci cizojazyčného vzdělávání v MŠ obecně, tu obvykle mají.

Zapojujete do cizojazyčné výuky dětí nějakým způsobem i rodiče? Pokud ano, jak?

V bilingvní MŠ rodiče do výuky nijak nezapojují. Co se týče externí lektorky, ta k tomu bohužel nemá příliš prostoru, umožňuje ale rodičům, aby se zapojili například tím, že s dětmi doma hrají anglické pexeso nebo jim pouštějí edukativní videa apod.

Učitelka realizující integrovanou výuku popisuje, jak si s rodiči, kteří ovládají angličtinu, ráno a odpoledne dítě převezme v angličtině a na kamarádské úrovni s nimi chvíli konverzuje, aby dítě vidělo, že i s maminkou může mluvit anglicky. Navíc, když je MŠ zavřená (epidemie, prázdniny), dostanou rodiče domů materiály a videa (edukativní i instruktážní) a mohou s dětmi s angličtinou pokračovat i nadále.

Učitelka vedoucí kroužek by ráda začala zapojovat rodiče i přímo do výuky, zatím pouze, pokud ví, že rodiče jsou v jazyce zdatní, dá dětem čas od času nějaký domácí úkol. Rodiče mají také k dispozici složky, kam si děti vše, co v kroužku dělaly, zakládají, a mohou si je brát dle libosti domů, kde se pochlubí, co dělaly, a mohou i spolu opakovat a procvičovat.

Pro plné využití v mateřské škole nabytých jazykových dovedností, je důležité zajistit návaznost cizojazyčné výuky i při přechodu na ZŠ. Mají podle Vás rodiče vždy možnost tuto návaznost zajistit? Jakou možnost byste doporučila rodičům dětí z Vaší MŠ/z Vašeho kroužku? Zajímají se rodiče o možnosti této návaznosti nebo to neřeší?

Respondentky se v odpovědích na tuto otázku shodují v tom, že návaznost je opravdu důležitá a že se jedná o velmi slabé místo našeho vzdělávacího systému, protože děti, které mají

angličtinu již v MŠ (výuka angličtiny v MŠ začíná být v posledních letech poměrně dobře pokrytá, systém na průměrných ZŠ však ustrnul před asi 10-20 lety a s tímto moderním trendem ve vzdělávání nepočítá), pak při přechodu na ZŠ nemohou plynule navázat. Buď je čeká dvouletá přestávka, než začne povinná výuka cizího jazyka od 3. třídy, anebo, ve školách, kde nabízí cizí jazyk již od první třídy, tyto děti stagnují a zapomínají to, co už uměly, protože už jsou schopné v angličtině základně komunikovat, ale ve škole zase probírají vše od nuly. Tomuto problému navíc nepomáhá ani to, že v dnešní době je opravdu hodně rodičů, kteří návaznost učení se cizímu jazyku vůbec neřeší (předpokládají, že dítě znalosti do třetí třídy nezapomene) nebo nemají čas řešit vzdělání svých dětí, a prostě je posílají do školy a věří, že je škola dobře nastavená a o dítě se postará. Vůbec je nenapadne, že děti pomalu ale jistě zapomínají vše, co se v mateřské škole v cizím jazyce naučily.

V malé jednotřídní MŠ mají tu výhodu, že sídlí v jedné budově s 1. stupněm ZŠ a děti mají možnost v kroužku pokračovat i v 1. a 2. třídě. Jejich rodiče také dětem pouštějí alespoň anglické pohádky a videa, aby děti úplně z cizojazyčného prostředí „nevypadly“. Stejná situace je i v MŠ, kde cizí jazyk zařadili do svého ŠVP a využívají integrovanou výuku. Učitelka vede nejen kroužek v mateřské škole, ale nabídla se také pro vedení kroužku pro děti na 1. stupni jejich ZŠ, přičemž povzbuzuje rodiče, kteří nemají MŠ a ZŠ „pod jednou střechou“, aby vyvíjeli tlak na ředitele ZŠ, aby tuto návaznost dětem, které o to mají zájem, pod záštitou školy, zajistil. Pražská jazyková škola to pak řeší tak, že klientům nabízí docházkové kurzy angličtiny pro děti. Nakonec bilingvní MŠ také školním dětem umožňuje docházet na kroužek angličtiny zpět do MŠ, nebo pak doporučují najít si soukromého lektora nebo najít školu s rozšířenou výukou angličtiny apod.

Který způsob výuky cizích jazyků v MŠ je podle Vás nejlepší/nejvhodnější (kroužek/integrovaná výuka/imerzní metoda/ještě nějaký jiný způsob)? (bez ohledu na to, jaký způsob probíhá ve Vaší MŠ/realizujete Vy sama/sám)? Proč? Jaká pozitiva a nedostatky tyto různé způsoby podle Vás mají?

Bez ohledu na to, jakou formu výuky jednotlivé respondentky realizují, vychází z jejich hodnocení jako jednoznačný „vítěz“ integrovaná výuka, kdy je cizí jazyk přirozeně zařazován v průběhu celého dne, nebo pak imerzní metoda. Podle učitelky z bilingvní MŠ by děti měly být jazykem obklopeny holisticky, ve všech možných činnostech a aktivitách. I učitelka vedoucí kroužek souhlasí, že tříčtvrtěhodinová lekce jednou týdně je opravdu málo. Navíc, jak dodává učitelka realizující integrovanou výuku, se nedá s dětmi angličtina v průběhu běžného dne

v MŠ přirozeně procvičovat, protože by děti, které do kroužku nechodí, byly vyčleňované. Navíc tato učitelka připouští, že i při integrované výuce je toho jazyka málo (k získání pozitivního vztahu k jazyku to ale stačí) a že úplně ideální by pro dítě byla anglická MŠ a doma pak komunikace v češtině, tedy určitá forma imerzní metody. Lektorka jazykové školy s jinou formou než s kroužkem nemá zkušenost a nedokáže tedy ostatní formy hodnotit, z předchozích odpovědí¹²³ však vyplývá, že optimální by podle ní byla také určitá forma integrované výuky, tedy kroužek dvakrát týdně a v dalších dnech nové znalosti procvičovat v MŠ.

Některé mateřské školy zařadily cizí jazyk do svých ŠVP, i přesto že to zatím není povinné, je jich ale opravdu jen zlomek. Mělo by se podle Vás stát seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole povinnou součástí RVP PV a tedy i ŠVP jednotlivých mateřských škol? Proč ano nebo ne? Jaký jazyk by to měl být a proč? Nebo více jazyků?

Co se jazyka týče, tak rozhodně angličtina. Co se však týká povinného zařazení seznamování s cizím jazykem do ŠVP a RVP, tak zástupkyně imerzní metody a lektorka jazykové školy považují tento krok za nezbytnost, má-li se angličtina stát „druhým jazykem“ a systém školství s tím začal lidově řečeno „počítat“ a zajistil návaznost a další potřebné kroky. Lektorka jazykové školy dodává, že by to mohlo také umožnit učení se cizímu jazyku i dětem z rodin, které si nemohou dovolit platit kroužek. Upozorňuje však i na jeden zásadní problém, kvůli kterému zbývající dvě respondentky s povinným zařazením cizího jazyka do MŠ nesouhlasí, a to ten, že většina učitelek mateřských škol nemá dostatečné jazykové kompetence a většina lektorů zase metodické kompetence na to, aby u dětí znalost cizího jazyka mohly kvalitně (bez negativních následků do budoucna ať už v motivaci, či například ve výslovnosti) rozvíjet.

Tento průzkum, který nám umožnil nahlédnout do konkrétních mateřských škol a také do myšlenek a názorů několika učitelek a lektorek cizích jazyků v mateřských školách, má nepochybně své nedokonalosti a nepřesnosti, které mohou zkreslovat finální obraz toho, jak cizojazyčná výuka v reálné praxi probíhá. Vezmeme-li ovšem v úvahu, že se nejedná o žádný všeobecně platný závěr, který by se dal aplikovat na veškerou předškolní cizojazyčnou výuku, ale jde spíše o malé okénko do reálné praxe několika mateřských škol, je na místě považovat získané informace za velmi zajímavé a přínosné.

¹²³ konkrétně z odpovědi na otázku „Jak často probíhá jazyková výuka u Vás v MŠ/Vaší metodou (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?“

Závěr

Z názorů odborníků i ze samotného průzkumu jednoznačně vidíme, že zájem o výuku cizího jazyka v mateřské škole, ať už v jakékoli formě, je mezi současnými rodiči v České republice velký, a ve srovnání s předchozími roky se neustále zvyšuje. To dokazuje, že rodiče (i někteří učitelé) jsou si vědomi absolutní nezbytnosti výborné znalosti alespoň jednoho cizího jazyka v současné společnosti, a věří, že časný začátek při seznamování se s cizím jazykem dítěti v tomto výborném ovládnutí cizí řeči pomůže.

Z průzkumu mimo jiné vyplynulo také to, že ačkoli existuje určitá obvyklá podoba každého způsobu výuky, která je popsána v několika úvodních kapitolách, kreativité se meze nekladou, a jsou vytvářeny možná i lepší podoby, než ty originální. Příkladem mohou být anglické třídy v bilingvních MŠ. Máme-li totiž v České republice (u českých dětí) aplikovanou klasickou česko-anglickou imerzní metodu, je sice splněno pravidlo, že 50 % kurikula je vyučováno v cizím jazyce, ve skutečnosti ale, pokud dítě užívá doma pouze češtinu, pak v angličtině probíhá jen malé procento veškeré jeho denní komunikace. Mluví-li se pak v MŠ pouze anglicky a doma česky, pak je podíl komunikace v češtině a angličtině vyrovnanější.

Dalším zajímavým zjištěním je i to, že například učitelka v běžné mateřské škole, ačkoliv považuje za nejvhodnější integrovanou výuku či imerzní metodu a doporučuje začít s cizím jazykem až na základní škole, vede kroužek cizího jazyka pro předškolní děti. Tento jev nenápadně poukazuje na současný trend, kdy ředitelky běžných mateřských škol často nabízí kroužky cizích jazyků vedené učitelkami, které k tomuto předmětu nemají vztah nebo nesouhlasí s danou formou výuky nebo, a to je mnohem větším problémem, nemají mnohdy dostatečné jazykové dovednosti nebo lektorky naopak nemají dobrou metodickou průpravu. Všechny tyto kvality se obvykle do výuky promítají a děti to vnímají. Často pak mateřskou školu opustí děti se špatnými cizojazyčnými návyky, které se pak v budoucnu velmi těžce odstraňují, nebo děti, které si k jazyku vybudují nepřilíživý vztah. Ředitelky k tomu nejčastěji vede právě enormní zájem o cizí jazyk ze strany rodičů, bohužel však, jak uvádí zúčastněné respondentky, a potvrzují tak i názory odborníků, v současnosti v naší republice nemáme dostatek kvalitních učitelů s dostatečnými jak jazykovými, tak pedagogickými zkušenostmi, aby byla poptávka rodičů kvalitně pokrytá, a tak je zájem rodičů často uspokojován na úkor kvality cizojazyčné výuky.

Jak ale můžeme ve výsledcích průzkumu vidět, mnohé odpovědi respondentek korespondují s tím, jakou formu cizojazyčné výuky realizují a co o daném způsobu výuky

zmiňují odborníci, přesto nám však průzkum poskytl zajímavý a přínosný pohled do skutečné praxe předškolní cizojazyčné výchovy. Mohli jsme tak srovnat jednotlivé názory a pohledy konkrétních učitelů a lektorů a zjistit, že ačkoli každý z nich realizuje výuku cizího jazyka v jiné podobě, tak v některých otázkách je jejich názory významně odlišovaly, v mnohých otázkách týkajících se výuky cizího jazyka v mateřské škole obecně (kvalifikovanost učitelů a lektorů, návaznost při přechodu na ZŠ...) se však jejich názory naopak shodují či významně podobají.

Bakalářské práce obvykle nemívají velký dosah nebo vliv na dění ve společnosti, věřím však, že ať už tato či jiná práce věnovaná tématu výuky cizích jazyků v mateřské škole, jednou (ideálně co nejdříve, neboť význam jazykového vzdělávání je opravdu zásadní už i dnes) někoho inspiruje k tomu, aby prosadil zásadní změny v předškolním (zařazení seznamování se s cizím jazykem do RVP PV), základním (vyřešení návaznosti cizojazyčné výuky po přechodu na ZŠ) i středoškolském a vysokoškolském (zařazení anglického či německého jazyka a jeho didaktiky pro předškolní děti mezi povinné předměty) vzdělávání.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné knihy, kapitoly z knih, dokumenty:

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vyd. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BRAULT SIMARD, Lucie. *Hry pro rozvoj řeči: pro děti od 2 let*. Přeložila Jaroslava FEJKOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1522-6.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

HENNOVÁ, Iva. *Angličtina pro předškoláky: metodika pro výuku v mateřské škole*. 2. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0993-5.

KERSTEN, Kristin and Andreas ROHDE. Immersion Teaching in English with Young Learners. In: BLAND, Janice and contributors. *Teaching English to Young Learners: critical issues in language teaching with 3-12 year olds*. London: Bloomsbury, 2017. ISBN 978-1-4725-8857-9.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-9.

Konkretizované očekávané výstupy Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2018. Materiál pro PV, č.j. MSMT-9482/2012-22.

KRYČOVÁ, Marta. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-376-6.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MARXTOVÁ, Marie. Cizí jazyky v mateřské škole. In: MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Edice Pro rodiče. ISBN 978-80-247-0870-6.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978-80-86307-87-9.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2018.

ŠULOVÁ, Lenka. Repetitorium vybraných poznatků vývojové psychologie. In: MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

WATTS, Stephen, ŠOLTYS, Jiří, NEDVĚDOVÁ, Petra, KADLECOVÁ, Věra a Šárka SUCHLOVÁ. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. ISBN 80-87000-06-4.

Tištěné články:

HANUŠOVÁ, Světlana a Petr NAJVAR. Výuka cizího jazyka v raném věku. *Pedagogická orientace*. 2007, vol. 17, no. 3, s. 42-52. ISSN 1211-4669.

TĚTHALOVÁ, Marie. Cizí jazyk v mateřské škole. Ano, nebo ne? *Informatorium* 3-8, 4/2013, s. 12-13. ISSN 1210-7506.

Elektronické články a dokumenty:

Česká školní inspekce, 2008. *Výuka cizích jazyků ve školách v letech 2005-2008* [online]. 6.1.2009 [cit. 13.5.-21.6.2020]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Vyuka-cizich-jazyku-ve-skolach-v-letech-2005-2008>.

Česká školní inspekce, 2010. *Souhrnné poznatky o podpoře a rozvoji výuky cizích jazyků v předškolním, základním a středním vzdělávání v období let 2006-2009* [online]. 6.4. [cit. 12.5.-21.6.2020]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Podpora-a-rozvoj-vyuky-cizich-jazyku>.

BOYSON, Beverly A., SEMMER, Martha, THOMPSON, Lynn E. a Marcia H. ROSENBUSCH, 2013. Does Beginning Foreign Language in Kindergarten Make a Difference? Results of One District's Study. *Foreign Language Annals* [online]. Vol. 46, no. 2, s. 246-263 [cit. 1.5.2020]. ISSN 0015-718X. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/flan.12023>.

DOMÍNGUEZ, Rocío a Silvia PESSOA, 2005. Early Versus Late Start in Foreign Language Education: Documenting Achievements. *Foreign Language Annals* [online]. Vol. 38, no. 4, s. 473-480 [cit. 1.5.2020]. ISSN 0015-718X. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1944-9720.2005.tb02514.x>.

ESPINOSA, Linda, 2014. Second Language Acquisition in Early Childhood. In: *ResearchGate* [online]. 17.10. [cit. 30.4.-1.5.2020]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/265075052_Second_Language_Acquisition_in_Early_Childhood.

ŠULOVÁ, Lenka, 2007. Výuka cizích jazyků od raného dětství? Možná rizika či výhody? *E-psychologie* [online]. Vol. 1, no. 1, s. 49-57 [cit. 11-15.5.2020]. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/sulova.pdf>.

Příspěvky na webových stránkách:

clanky.rvp.cz1: OTŘÍSALOVÁ, Lenka, 2008. Angličtina v mateřské škole aneb Jak začít (1. část). In: *Metodický portál RVP* [online]. 10.11. [cit. 27.4.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/2767/ANGLICTINA-V-MATERSKE-SKOLE-ANEB-JAK-ZACIT-1-CAST.html/>.

clanky.rvp.cz2: SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2006. Cizí jazyky v předškolním vzdělávání. In: *Metodický portál RVP* [online]. 23.5. [cit. 24.4.-1.5.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/569/CIZI-JAZYKY-V-PREDSKOLNIM-VZDELAVANI.html>.

clanky.rvp.cz3: SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2006. Dnešní výuka cizích jazyků v mateřských školách. In: *Metodický portál RVP* [online]. 23.5. [cit. 21-27.4.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/570/dnesni-vyuka-cizich-jazyku-v-materskych-skolach.html/>.

clanky.rvp.cz4: SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2006. Raná výuka cizích jazyků. In: *Metodický portál RVP* [online]. 23.5. [cit. 27-29.4.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/571/RANA-VYUKA-CIZICH-JAZYKU.html/>.

clanky.rvp.cz5: SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2007. Aktuální dotazy k problematice výuky cizích jazyků v mateřské škole. In: *Metodický portál RVP* [online]. 26.3. [cit. 27.4.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/1247/aktualni-dotazy-k-problematice-vyuky-cizich-jazyku-v-materske-skole.html/>.

clanky.rvp.cz6: ZORMANOVÁ, Lucie, 2015. Výuka cizích jazyků v České republice a EU. In: *Metodický portál RVP* [online]. 17.3. [cit. 1.5.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/19693/VYUKA-CIZICH-JAZYKU-V-CESKE-REPUBLICE-A-V-EU.html/>.

helpforenglish.cz: TĚTHALOVÁ, Marie, 2010. Cizí jazyk u předškoláků? Ano, ale jen kvalitně. In: *Help for English* [online]. 9.11. [cit. 12.5.2020]. Dostupné z: <https://www.helpforenglish.cz/article/2010110901-cizi-jazyk-u-predskolaku>.

www.jazyky.com1: DOMINIKOVÁ, Irena (The Bell School). *Význam výuky cizích jazyků u dětí předškolního věku: srovnání názorů ředitelů a ředitelů pražských mateřských škol na kvalitu výuky cizích jazyků* [online]. Praha: The Bell School, květen 2008 [cit. 21-27.4.2020]. Dostupné z: https://www.jazyky.com/wp-content/uploads/2008/07/Vysledky_pruzkumu_TBS.pdf.

www.ncbi.nlm.nih.gov: BIALYSTOK, Ellen, 2016. Bilingual education for young children: review of the effects and consequences. In: *National Center for Biotechnology Information* [online]. 30.6. [cit. 1.5.2020]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6168086/>.

www.raabe.cz: FÍNOVÁ, Iva, 2020. Je vhodné začít s výukou cizího jazyka již v mateřské škole? – část I.. In: *Raabe* [online]. [cit. 1.5.2020]. Dostupné z: <http://www.raabe.cz/blog/jazyk1/>.

www.rodina.cz: TĚTHALOVÁ, Marie, 2012. Cizí jazyk v mateřské škole. In: *rodina.cz* [online]. 24.7. [cit. 27.4.2020]. Dostupné z: <https://www.rodina.cz/clanek8881.htm>.

www.ucitelskenoviny.cz: ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava, 2006. Úvahy nad cizím jazykem v mateřské škole. *Učitelské noviny* [online]. 6/2006 [cit. 27.4.-1.5.2020]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2836>.

Webové stránky:

soukromeskolky.cz: SoukromeSkolky.cz, 2020. *Anglické školky, jazykové školky* [online]. [cit. 12.5.2020]. Dostupné z: <http://soukromeskolky.cz/jazykove-skolky/>.

www.jazyky.com: Jazyky.studium.prace, magazín o jazykovém vzdělávání, studiu, překladech, tlumočení a práci v zahraničí, 2012. *Metoda: Montessori vzdělávání dětí* [online]. [cit. 14.5.2020]. Dostupné z: <https://www.jazyky.com/metoda-montessori-vzdelavani-deti/>

www.villaluna.cz: Villa Luna, 2020. *Medvíd'ata* [online]. [cit. 30.4.2020]. Dostupné z: <https://www.villaluna.cz/trida-medvidata>.

Přílohy

Rozhovor č. 1: MŠ S VÝUKOU CIZÍHO JAZYKA IMERZNÍ METODOU

RESPONDENT: učitelka v anglické třídě soukromé bilingvní mateřské školy, která je bilingvní ve smyslu, že 3 třídy jsou anglické a 3 třídy jsou české

OBLAST: velké město, Jihomoravský kraj

1. Jaký je Váš názor na výuku cizích jazyků v MŠ/předškolním věku obecně? Proč ano, či ne?

Určitě ano! Děti v raném věku se učí druhý jazyk velmi rychle snadno a přirozenou formou poslechu, vstřebávají jazyk i s jeho výslovností, tónem, rytmem mnohem snadněji než dospělí. Podle mě, čím dřív vystavíme dítě druhému jazyku, tím lépe.

2. Myslíte, že je seznamování se s cizím jazykem v MŠ pro dítě dobré a proč? Nebo mu to naopak může nějak škodit? Jak? Proč si to myslíte?

Určitě je to dobré. Nemyslím, že by to dítěti nějak mohlo ublížit, spíše ho to obohatí. Otevře mu to obzory, seznámí ho to s jinými zvyky, kulturami, připraví ho to již v útlém věku na dnešní „multi kulti“ svět, učí ho to respektu a pochopení vůči druhým. Je to velmi dobré pro kognitivní vývoj dítěte.

3. Od kolika let by se podle Vás mělo dítě seznamovat s cizím jazykem? Proč?

Čím dřív tím líp. Ovšem nejdříve ve 2 letech, kdy už má nějakou slovní zásobu ve svém rodném jazyce. Protože jak jsem řekla v bodě 1.

4. Má podle Vás výuka cizího jazyka v MŠ vliv pouze na pozdější osvojování si cizího jazyka nebo dítě rozvíjí i v jiných oblastech?

Určitě dítě vyvíjí v mnoha smyslech, kognitivně, sociálně, viz bod 2.

5. Jak velký je zájem mezi rodiči o Váš způsob výuky cizích jazyků? Máte naplněnou maximální kapacitu?

Ano, máme naplněnou kapacitu, zájem je velký, pravidelně musíme i zájemce odmítat pro překročení kapacity.

6. Kolik rodiče platí za Váš způsob výuky cizího jazyka? Považují poplatek za přiměřený, nebo by raději platili více/méně?

Školné v naší školce v anglické třídě je 8.700,- za měsíc, co si myslí rodiče, nevím, neptala jsem se jich.

7. Mohla byste popsat jeden den v jedné třídě u Vás v MŠ?

V anglické třídě den začíná v 8 hodin ráno, pracujeme v centrech aktivit do cca 9:20, vše je komentováno a popisováno v AJ, děti jsou vystaveny a obklopeny angličtinou. V 9:20 máme hygienu, potom následuje svačina a od cca 9:45 – 10:15 je řízená činnost, kde se za pomoci her, písniček, TPR aktivit učíme slovní zásobu daného tématu. 10:15 – 12:15 jsou děti venku, i během pobytu venku se na děti mluví anglicky (máme i učitelky rodilé mluvčí, ve třídě je Češka učitelka a rodilá mluvčí učitelka, obě mluví anglicky). Ve 12:15 se děti vrací z pobytu venku, následuje hygiena, a v cca 12:30 obědváme. Mezi 13:00 – 13:15 se děti ukládají k odpočinku, čte se pohádka, anglicky samozřejmě, poslouchá relaxační hudba. Starší děti nebo děti, které neusnou, vstávají ve 13:45 po maximálně 30 minutách na lehátko, a dělají individuální klidovou činnost u stolečku, tak aby nerušili ty, co spí (nemáme oddělené ložnice). Většinou s rodilou mluvčí pracují na zdokonalování AJ, dělají předškolní úkoly, pracovní listy v daném tématu atd. Ostatní děti vstávají dle individuální potřeby. V 15 hodin se budí i ti poslední spáči a je do cca 15:30 opět řízená činnost, cvičení, hry s angličtinou, TPR aktivity, písničky atd. kolem 15:40 je odpolední svačina. V případě pěkného počasí jdou děti potom na zahradu, nebo i svačí na zahradě a odtud se postupně rozcházejí domů. Pokud je zima, zůstávají ve třídě a rozcházejí se ze třídy.

U vás se tedy na děti vůbec nemluví česky? Při klasické imerzní metodě je jeden rodilý mluvčí a jeden Čech, kdy každý z nich komunikuje s dítětem ve svém rodném jazyce.

My mluvíme anglicky co nejvíc. Samozřejmě, když to situace vyžaduje (např. výchovné situace nebo zajištění bezpečnosti, kdy potřebuji, aby mi všichni 100% rozuměli), tak použiji češtinu. Když mi dvouleták pláče a není k utišení, tak ho taky utěšuji česky. Ale jsme bilingvní v tom smyslu, že máme 3 třídy anglické a 3 české. V anglických pracují české učitelky a rodilá mluvčí, která je ráno v jedné třídě a odpoledne v druhé, ráno je tam s českou učitelkou, odpoledne sama. Ve třetí anglické třídě je česká učitelka a rodilá mluvčí, která chodí na dopoledne jako druhá učitelka.

8. Jak často probíhá jazyková výuka ve Vaší MŠ (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?

Naše školka je bilingvní, čili na děti mluvíme anglicky celý den při všech aktivitách. Děti jsou vystaveny angličtině od 8 – 16:30 hod.

9. Jak dlouho trvá jedna jazyková lekce? Proč?

Celý den a nenazvala bych to lekcí u takto malých dětí vůbec, takto malé děti se angličtinu neučí, ale osvojují si ji.

10. Jak velké jsou skupiny dětí při této jazykové výuce? Proč?

Angličtinu nevyučujeme! Děti si jazyk osvojují tím že jsou mu vystaveny v přirozených situacích během celého dne, přirozeně poslechem. Máme 3 anglické třídy ve kterých je maximálně 15 dětí. Jsou rozděleny podle věku. V jedné anglické, kde je maximálně 12 dětí, jsou ti mladší (2,5 – 4,5 roku). Ve druhé anglické, kde je maximálně 15 dětí, jsou děti starší (4,5 – 6,5 roku). Třetí anglická má děti od 4 let do 6,5 roku.

11. Vnímáte nějaký problém, nedostatek ve Vámi realizovaném způsobu výuky cizích jazyků? Dal by se nějak odstranit? Jak?

Žádného problému si nejsem vědoma, myslím že náš způsob je naprosto dokonalý.

12. Jak probíhá Vaše příprava na jazykovou výuku?

Jazyk nevyučuji! Příprava probíhá tak, že si ke každému tematickému celku předem připravím písničky, říkanky, hry, obrázky (flash cards). Nijak konkrétně neplánuji, co budu dělat kdy, protože se stejně vždy přizpůsobím dětem a plány většinou nevyjdou podle představ.

13. Jaká je Vaše odborná způsobilost k výuce cizích jazyků v MŠ (jazyková a pedagogická)? Je podle Vás dostatečná? Pokud ne, víte o nějakých možnostech, jak si vzdělání doplnit? Máte v tom jakoukoli podporu (finanční, časovou, metodickou...) ze strany nadřízeného? Jaké minimální vzdělání by podle Vás měl učitel cizího jazyka v MŠ mít? A proč?

Mám vystudovanou střední pedagogickou školu v oboru předškolní a mimoškolní pedagogika a mám Mgr. titul z pedagogické fakulty na Masarykově univerzitě z učitelství anglického jazyka pro základní a střední školy. 10 let jsem žila v anglicky mluvících zemích, a přes 15 let pracuji s dětmi, učím je angličtinu, ve školství i soukromě sama. Nemyslím si, že vzdělání je

až tak důležité, nejdůležitější je opravdová znalost jazyka, a to opravdu výborná zvláště po fonetické stránce, což je velmi důležité, aby takto malé děti byly vystaveny správné formě jazyka. Plus je samozřejmě důležitý kladný vztah k dětem. Učitelka v MŠ by určitě měla být seznámena s vývojovou psychologií a celkově s psychologií dítěte, plus s metodikou práce v MŠ.

14. Zapojujete do cizojazyčné výuky dětí nějakým způsobem i rodiče? Pokud ano, jak?

Nezapojujeme.

15. Pro plné využití v mateřské škole nabytých jazykových dovedností, je důležité zajistit návaznost cizojazyčné výuky i při přechodu na ZŠ. Mají podle Vás rodiče vždy možnost tuto návaznost zajistit? Jakou možnost byste doporučila rodičům z Vaší MŠ? Zajímají se rodiče o možnosti této návaznosti nebo to neřeší?

Určitě to rodiče řeší, bohužel možností ale moc není. Naše RVP pro předškolní vzdělávání bohužel stále nepočítá s tím, že se AJ vyučuje v MŠ, a tak ve většině škol naše děti většinu toho co se naučily, zapomenou. Návaznost chybí, a to já vnímám jako velký problém našeho školství. V Brně jsou školy které nabízí širší výuku AJ, mají rodilé mluvčí učitele, používají CLIL, tandemovou výuku, a mnohé jiné metody, mají AJ častěji než na běžných školách. Hodně našich rodičů posílá k nám zpět do školky na odpolední kroužek konverzační AJ, nebo hledají soukromé lektory, aby nějak alespoň trochu pokračovali.

16. Který způsob výuky cizích jazyků v MŠ je podle Vás nejlepší/nejvhodnější (kroužek/integrovaná výuka/imerzní metoda/ještě nějaký jiný způsob)? (bez ohledu na to, jaký způsob je realizován u Vás v MŠ)? Proč? Jaká pozitiva a nedostatky tyto různé způsoby podle Vás mají?

Podle mě je určitě výhodná imerzní výuka. Kroužek dvakrát za týden po půl hodině je podle mě k ničemu. Děti by měly být jazykem obklopeny, holisticky, ve všech směrech činnostech a aktivitách. Děti se učí činem, objevováním, pohybem, a když do toho začleníte jazyk, tak je to naprosto dokonalý způsob podle mě.

17. Některé mateřské školy zařadily cizí jazyk do svých ŠVP, i přesto že to zatím není povinné, je jich ale opravdu jen zlomek. Mělo by se podle Vás stát seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole povinnou součástí RVP PV a tedy i ŠVP jednotlivých mateřských škol? Proč ano nebo ne? Jaký jazyk by to měl být a proč? Nebo více jazyků?

Určitě ano!!!! Jak jsem řekla už výš, to že to není v RVP, je kamen úrazu, nepočítá se s tím, a tak děti po 4 letech odchází, jsou schopny základně komunikovat v AJ, mají poměrně dobrou slovní zásobu, mluví v krátkých větách, odpoví, rozumí, mají jazyk naposlouchaný. Přijdou do školy a mají se znovu učit barvy a zvířátka??? Když už dávno umí říct anglicky že Cow is an animal. Cow lives on a farm. Cow is black and white. Cow goes moo moo. Baby cow is a calf. Atd.

Určitě angličtina. Více jazyků si myslím že je zbytečné (prozatím). Angličtina je lingua franca.

Rozhovor č. 2: KROUŽEK CIZÍHO JAZYKA V MŠ VEDENÝ UČITELKOU MŠ

RESPONDENT: učitelka MŠ vedoucí kroužek angličtiny v běžné mateřské škole

OBLAST: vesnice, Olomoucký kraj

1. Jaký je Váš názor na výuku cizích jazyků v MŠ/předškolním věku obecně? Proč ano, či ne?

Podle mého názoru by si dítě v předškolním věku mělo nejprve osvojit mateřský jazyk, teprve potom se začít učit jazyky cizí. (Jiná situace samozřejmě nastává, pokud dítě vyrůstá v bilingvní rodině, tam je přirozené, že se souběžně učí jazyky dva.)

2. Myslíte, že je seznamování se s cizím jazykem v MŠ pro dítě dobré a proč? Nebo mu to naopak může nějak škodit? Jak? Proč si to myslíte?

Dobré je v tom, že si dítě jazyk „naposlouchá“ už v MŠ a začátek výuky tohoto jazyka v ZŠ pak není tak obtížný – dítě už ví, co může čekat, oproti jiným má jakýsi náskok. Nebezpečí spatřuji v tom, když výuku cizího jazyka vede někdo, kdo sám jazyk neovládá. Děti pak mohou mít zažitou špatnou výslovnost, v ustálených frázích vynechávat slova apod. Zlovyků se pak hůře zbavují. Podle mě, když už se přistoupí k výuce cizího jazyka v tak nízkém věku, měl by vyučující daný jazyk umět.

V poslední době má také dost dětí logopedické problémy v českém jazyce – tohle je samozřejmě individuální, ale myslím si, že dítě v péči logopeda by se mělo soustředit v první řadě na ovládnutí mateřského jazyka. Míchání jiných hlásek působí zmatek. (Příklad: Dítě s interdentálním sigmatismem se na logopedii učí, že nemá dávat jazyk mezi zuby, mezitím v angličtině probírá fráze typu „thank you“, kde je to naopak žádoucí.)

3. Od kolika let by se podle Vás mělo dítě seznamovat s cizím jazykem? Proč?

Řekla bych, že to nelze jednoznačně určit. Každý člověk má jinou úroveň jazykového citu a nadání. V zásadě nemám nic proti stávající výuce cizího jazyka od 3. třídy ZŠ.

4. Má podle Vás výuka cizího jazyka v MŠ vliv pouze na pozdější osvojování si cizího jazyka nebo dítě rozvíjí i v jiných oblastech?

Určitě i v jiných oblastech. V MŠ musí výuka čehokoli probíhat hravou formou, takže i během jazykového kroužku se rozvíjejí ty schopnosti a dovednosti, které se rozvíjejí během běžného dne v MŠ (cizí jazyk se učí v rámci hudebních, výtvarných a pohybových aktivit, her, trénuje se paměť, pozornost, soustředění atd.). Kromě toho ty děti, které jsou v kontaktu s cizím jazykem, si dovedou lépe představit, že v různých zemích se mluví různě, mají povědomí o existenci jiných národů a jejich zvycích (v angličtině např. probíráme i vánoční tradice, Halloween apod.).

5. Jak velký je zájem o výuku cizích jazyků ve Vaší MŠ? Máte naplněnou maximální kapacitu?

Naše MŠ je jednotřídní, malá, kapacitu kroužku nemáme předem určenou. Zájem ze strany rodičů je poměrně velký. Kroužek je primárně určen starším předškolním dětem.

6. Kolik rodiče platí za Váš způsob výuky cizího jazyka? Považují poplatek za přiměřený, nebo by raději platili více/méně?

500 Kč za pololetí. Považují znalost cizích jazyků za důležitou a ačkoli jim cena připadá vysoká, z výše uvedeného důvodu jsou ochotni částku zaplatit (byť pro některé sociálně slabší rodiny je to opravdu hodně).

7. Mohla byste popsat jednu lekci kroužku cizího jazyka u Vás v MŠ?

Začíná se vždy stejnou úvodní písničkou s tanečkem – jde v podstatě o rituál, aby si děti uvědomily, že v tu chvíli začíná angličtina. V úvodu opakujeme učivo z minulé lekce nebo minulých lekcí (většinou formou nějaké hry). Na opakování něčeho dobře známého nebo i jindy

v případě potřeby si nasazují čepici, o které děti už od první hodiny vědí, že je „kouzelná“ – když ji mám nasazenou, mluvím jenom anglicky a nikdo ze mě nedostane jediné české slovo. Když potřebuji něco vysvětlit česky, čepici sundávám a stává se ze mě zase ta „normální“ paní učitelka. Nová slovíčka, nové učivo někdy probírám i s pomocí maňásky, na začátek nového tématu pouštím video. V každé lekci pak máme „pracovní“ část, kdy se děti posadí ke stolu a řeší nějaký úkol v pracovních listech (např. vybarvují podle anglických slovních pokynů apod.). Závěrečnou část hodiny věnujeme nějaké hře, kterou obvykle děti znají z běžného pobytu v MŠ, ale procvičujeme na ní konkrétní učivo (např. stolní deskové hry – házení kostkou a tedy počítání do šesti, anglická modifikace hry Čáp ztratil čepičku – procvičování barev, pexeso – názvy zvířat atd.).

8. Jak často probíhá jazyková výuka u Vás v MŠ (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?

Jednou týdně.

9. Jak dlouho trvá jedna jazyková lekce? Proč?

Obvykle 45 minut. (Déle by už děti těžko udržely pozornost, kratší doba by nevyhovovala rodičům ani škole – vyučovací hodina je zkrátka pro všechny „tak akorát“.)

10. Jak velké jsou skupiny dětí při této jazykové výuce? Proč?

Kolem 5–6 dětí. Jsme jednotřídní škola a do kroužku chodí převážně předškoláci.

11. Vnímáte nějaký problém, nedostatek ve Vámi realizovaném způsobu výuky cizích jazyků? Dal by se nějak odstranit? Jak?

Občas se stane, že do kroužku přihlásí ambiciózní rodič dítě, které o to absolutně nemá zájem – takové dítě obvykle v druhém pololetí už nenastoupí a problém se tak „vyřeší sám“.

12. Jak probíhá Vaše příprava na jazykovou výuku?

Mám k dispozici několik učebnic, z nichž si vybírám a nechávám se jimi inspirovat, abych výuku co nejvíc přizpůsobila konkrétním dětem a tomu, co jim dělá problémy a co už umí. (Třeba zjistím, že většina mých angličtinářů už zná číselnou řadu 1–10, tak některá cvičení z učebnice vynechám a zaměřím se více na něco jiného – upravuji to podle potřeb konkrétní skupiny.) Pracovní listy buď kopíruji, nebo připravuji sama ručně.

13. Jaká je Vaše odborná způsobilost k výuce cizích jazyků v MŠ (jazyková a pedagogická)? Je podle Vás dostatečná? Pokud ne, víte o nějakých možnostech, jak si vzdělání doplnit? Máte v tom jakoukoli podporu (finanční, časovou, metodickou...) ze strany nadřízeného? Jaké minimální vzdělání by podle Vás měl učitel cizího jazyka v MŠ mít? A proč?

Jsem učitelka MŠ (dálkově studuji odpovídající obor na pedagogické fakultě), absolvovala jsem v rámci DVPP dva kurzy výuky angličtiny v MŠ, vlastním certifikát CAE (úroveň C1).

Vzdělání podle mě není až tak důležité – učitel by měl jazyk ovládat (viz moji odpověď na otázku č. 2) a zcela určitě by měl mít alespoň zkušenosti s dětmi předškolního věku. Pedagogické vzdělání ideálně.

14. Zapojujete do cizojazyčné výuky dětí nějakým způsobem i rodiče? Pokud ano, jak?

Přímo do výuky obvykle ne (zatím, ráda bych s tím začala). Pokud vím, že se rodiče sami jazyk učili, občas dám nějaký jednodušší domácí úkol. Děti mají složky, kam si zakládají veškeré pracovní listy a obrázky, a mohou si je dle libosti brát domů, aby se mohly pochlubit, co se učily. Každoročně s kroužkem připravujeme vystoupení na besídku k svátku matek.

15. Pro plné využití v mateřské škole nabytých jazykových dovedností je důležité zajistit návaznost cizojazyčné výuky i při přechodu na ZŠ. Mají podle Vás rodiče vždy možnost tuto návaznost zajistit? Jakou možnost byste doporučila rodičům dětí navštěvujících Váš kroužek v MŠ? Zajímají se rodiče o možnosti této návaznosti nebo to neřeší?

V naší škole, kde se nachází zároveň 1. stupeň ZŠ pod jednou střechou, mají děti možnost pokračovat v kroužku i v 1. a 2. třídě. Někteří rodiče to příliš neřeší, mají většinou nereálná očekávání (kroužek v MŠ je opravdu jenom první seznámení s cizím jazykem, neznamená to, že po prvním roce v kroužku bude dítě schopno tlumočit na dovolené...) a domnívají se, že potomek nabyté znalosti do třetí třídy nezapomene. Někteří rodiče pouštějí dětem anglické animované pohádky a různá videa, aby děti z cizojazyčného prostředí zcela „nevypadly“.

16. Který způsob výuky cizích jazyků v MŠ je podle Vás nejlepší/nejvhodnější (kroužek/integrovaná výuka/imerzní metoda/ještě nějaký jiný způsob)? (bez ohledu na to, jaký způsob realizujete Vy sama)? Proč? Jaká pozitiva a nedostatky tyto různé způsoby podle Vás mají?

Pokud se má dítě skutečně něco naučit, je kroužek jednou týdně málo. Nejefektivnější podle mého názoru je, když je angličtina nenásilně průběžně zařazována do programu celého dne.

S tím ale pochopitelně musejí souhlasit rodiče všech dětí – myslím si, že ve větších školách by bylo možné vytvořit např. čistě angličtinářskou třídu, kam by chodily pouze děti rodičů, kteří o to opravdu stojí. Určitě bych to takto nenutila všem.

17. Některé mateřské školy zařadily cizí jazyk do svých ŠVP, i přesto, že to zatím není povinné, je jich ale opravdu jen zlomek. Mělo by se podle Vás stát seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole povinnou součástí RVP PV a tedy i ŠVP jednotlivých mateřských škol? Proč ano nebo ne? Jaký jazyk by to měl být a proč? Nebo více jazyků?

Podle mě by to povinné být nemělo. Důvody jsou doufám zřejmé z mých předchozích odpovědí, k nim přidám ještě jeden důvod – znamenalo by to, že všechny učitelky by se musely naučit nebo začít učit cizí jazyk, což by vedlo jenom k tomu, že by ho učili i někteří lidé, kteří ho sami příliš neovládají. Takže by se sice povinně všude vyučoval cizí jazyk, ale na úkor kvality (a dost možná i na úkor spokojenosti učitelek). Když už by ale měl nějaký jazyk být povinný (a upřímně říkám, že doufám, že nebude), tak angličtina.

Rozhovor č. 3: INTEGROVANÁ VÝUKA CIZÍHO JAZYKA V MŠ

RESPONDENT: učitelka MŠ zařazující cizí jazyk do běžného vzdělávacího programu v běžné mateřské škole, přičemž pracují podle metodiky WattsEnglish

OBLAST: vesnice, Středočeský kraj

1. Jaký je Váš názor na výuku cizích jazyků v MŠ/předškolním věku obecně? Proč ano, či ne?

Můj názor je jednoznačný, protože jsem svědkem výuky v mateřské škole, výuky jazyků, konkrétně angličtiny, asi tak od roku 2008, a je jednoznačné, že když se dítě začne učit jazyk, tak se ho začne učit formou hry a ne učením „gramatika a tam musím přidat S a musím nad tím přemýšlet“, prostě si hraje. Hraje si v tom jazyce a dostává hlavně, a to je to nejdůležitější, k tomu jazyku pozitivní vztah. A všechno, co už se potom naučí, se jenom na ten pozitivní vztah nabaluje. Učíme se to, co máme rádi. Takže já jsem opravdu svědkem toho, že děti se těší na angličtinu, i když se netěší do školky, tak se těší na Maggie, na to prostředí.

Samozřejmě, že jsou tu také různé vědecké výzkumy, které tvrdí, že se řečová centra uzavírají kolem 8. roku věku. Já nejsem žádný vědec, ale musím říct, že způsob výuky, anebo vnímání jazyka školních dětí na prvním stupni se s věkem hodně liší, protože ty malé děti, pro ně ta hra je přirozená, ale pro čtvrtáky a pátáky to už není přirozené, ty děti už nad tím přemýšlí, už jsou zvyklé na něco jiného. Přemýšlí nad tím jazykem jinak a už je pro mě těžší je do té hry vtáhnout, už nejsou tak přirození. A proto já, když si je hezky ve školce naučím hrát, tak pak si přirozeně hrajeme i v té čtvrté a páté třídě, jenomže už na úplně jiném levelu.

Taky malé děti mají problém s výslovností i svého vlastního jazyka, takže oni se vlastně ani nebojí vyslovovat v tom cizím jazyce špatně, oni to tam žvatlají v té pusince, jak jim to jde, mají z toho srandu a všemu se smějeme. Vůbec tam není žádné „já jsem udělal chybu“. Takže opravdu je to krásné, je to přirozené, a je to správné. Jako nemám na to jiných slov. Myslím si, že je špatné, nepřirozené a nesprávné vyučovat dítě jazyk od čtvrté, páté třídy. A ve třetí třídě je to pro něho šok, protože ve třetí třídě má nejvíc učiva na prvním stupni všeobecně.

2. Myslíte, že je seznamování se s cizím jazykem v MŠ pro dítě dobré a proč? Nebo mu to naopak může nějak škodit? Jak? Proč si to myslíte?

Rozhodně. Protože je to pro něho nejjednodušší, nejpřirozenější, nejzábavnější. Co se týče toho, zda může jazyk v MŠ škodit, tak zastávám názor, že čím později se s jazykem začne, tím hůř. A myslím si to proto, že to zažívám každý den při výuce, každý den, a setkávám se potom s těmi dětmi, které bojují na druhém stupni s věcmi, které my se učíme úplně přirozeně a hrou a hezky na tom prvním stupni a ve školce. Takže pak je mi těch dětí opravdu, ale opravdu líto, protože to nejde vrátit, tam už to prostě nejde vrátit. Na tom druhém stupni už přes tu gramatiku musíte jít a ty děti už se nad tím trápí. A já jsem každodenním svědkem toho trápení, kdy mi chodí na doučování, a já se snažím si s nimi hrát, ale už to není tak přirozené, protože ty děti rostou.

3. Od kolika let by se podle Vás mělo dítě seznamovat s cizím jazykem? Proč?

Já si myslím, že ideální je to od těch tří let, protože do dvou let je dítě soustředěno na maminku. No ideální by bylo, kdyby rodič ten jazyk přirozeně zakomponoval do každodenního života, ale ten rodič by ten jazyk musel ovládat a nějak ho dítěti přirozeně nabízet a hezky, ale to není přirozená standardní situace, takže pokud dítě přijde do školky už ve třech letech, kdy je psychicky zralé se oddělovat pomalu od rodiny a zvykat si na kolektiv dětí a v tom kolektivu se seznamovat s cizím jazykem, tak si myslím, že je to ideální formou hry.

4. Má podle Vás výuka cizího jazyka v MŠ vliv pouze na pozdější osvojování si cizího jazyka nebo dítě rozvíjí i v jiných oblastech?

Výuka cizího jazyka trénuje podle mě i výslovnost. Lidé si myslí, že jim to brání v české výslovnosti, ale já si myslím, že to je právě naopak, že výslovnost jako taková se trénuje v jakémkoli jazyce a nemyslím si, že by se brzdila česká výslovnost. Prostě s tím jsem se nesetkala. Děti, které patlají, tak třeba v životě do kontaktu s cizím jazykem nepřišly, jiné mluví třeba třemi jazyky, protože pochází z bilingvního prostředí, takže tady s tímhle jsem se nesetkala. A myslím si, že pokud dítě jakýmkoli způsobem rozvíjí svůj mozek, tak to na něj má vliv ve všech oblastech, to je prostě komplexní rozvoj. Takže určitě osvojování si cizího jazyka má vliv na všechny oblasti, protože to zasahuje komplexně celý mozek.

5. Jak velký je zájem o výuku cizích jazyků ve vaší MŠ? Máte naplněnou maximální možnou kapacitu?

My jsme cizí jazyk zakomponovali do našeho ŠVP. První rok, kdy jsem nastoupila do naší školky, kde teď momentálně pracuji jako vedoucí učitelka, mě požádali, abych v době odpočinku vedla kroužek angličtiny pro předškoláky. Jenže to nám Česká školní inspekce vytkla, a tak jsme zavedli a zakomponovali do ŠVP seznamování s cizím jazykem, a vyučujeme ho normálně dopoledne ve třídě, a to metodou WattsEnglish. Rodiče si pouze platí se svým souhlasem a podpisem materiály pro výuku, což je DVD, CD, od kterých se teď ale pomalu upouští, protože budou jiné formy těch nosičů, bude to online, a platí si sešit, který po dobu školního roku zůstává ve školce a na prázdniny si ho děti berou domů, a potom si ho také berou domů.

Protože je to součástí ŠVP, tak jsou do té výuky zahrnuty všechny děti, a když nám do mladší třídy přijdou děti dvouleté, tak ti rodiče musí pochopit, že já to dítě nemůžu vyčlenit z té výuky, takže mu ten sešitek koupí, ale to dítě je v té třídě třeba dva roky, to znamená, že ten první rok si do toho sešitku jen čmárá a druhý rok už do něj pracuje a není vyčleněno a rodiče jsou všichni velmi ochotní. Nesetkala jsem se s žádným rodičem, který by to bojkotoval, všichni to naopak vítají, a když někdy čekáme s angličtinou, než přejde adaptační období, to znamená, že jim tam nedáváme žádné nové prvky a jedeme všechno v češtině, protože ještě pláčou a takhle v září, tak se rodiče ptají „a když už začnete s angličtinou, my už se nemůžeme dočkat a děti se ptají, kdy bude angličtina“, takže takhle. Ano, jednou jsem měla případ, kdy se holčička, když jsme zapnuli video Steve a Maggie, tak se bála, takže jsme jí řekli, ať si jde sednout kousek dál, ztišili jsme to, nenutili jsme ji, a druhý, třetí rok už s námi jela Steva, takže prostě přirozeně.

6. Kolik rodiče platí za Váš způsob výuky cizího jazyka? Považují poplatek za přiměřený, nebo by raději platili více/méně?

Výuka není zpoplatněná, je zdarma, je pro všechny děti, je součástí ŠVP. Pouze je poplatek, který rodiče podepíší, že s ním souhlasí, za materiály, které používáme. Poplatek se jim zdá být přiměřený. Ptám se jich každý rok, a taky u zápisu, jestli chtějí v tomhle pokračovat, jestli si přejí, abychom to vyjmuli ze ŠVP, a oni odpovídají, že vůbec to není přehnané, že nechtějí nic vyjímat a že jsou naopak rádi.

7. Mohla byste popsat jednu jazykovou chvíli/jeden den s jazykem u vás v MŠ?

Jedna výuka trvá minimálně dvacet minut s tím, že se může natáhnout na 30, 40 minut, podle toho, jak jsou děti unavené, vtažené do činnosti. Postupujeme podle metodiky WattsEnglish, kdy tam máme General Practice, TPR, zahřívání, písničky, rituály, pouštíme video lekce, abychom to těm dětem oživil.

Popis jedné hodiny AJ v MŠ (věk dětí 3 – 4,5): konec září – unit 1 – action words and counting to 3 and to 6 (with bigger kids):

- line up song with Maggie, the puppet and FC (picture of Steve) – entering the classroom with kids in a "train" singing
- make a circle – song
- game – Say and Do (TPR) – words used – sit down, stand up, run, stop, jump...
- breath in, in, in ...shake your body and relax (breath out)
- roll a ball to each child and say „Hello“
- FC activity – Magic eyes – (4 FC) – general practice activity (GP)
- překážková dráha (monkey trail) – e.g. walk on a rope, run, jump over things TPR
- CD song – Be careful – TPR
- goodbye song

Další hodina (věk dětí 4,5 – 7 let):

- starting routine – circle song
- TPR – stretch your toes and fingers with a chant

- GP – memory spin bottle "What's your name?"
- TPR – counting jumps and making them little and big
- Big dice – Roll and Do game (jump the number rolled)
- WB – circling the action word pictures and pronouncing it
- evaluation poster – stickers
- Goodbye Maggie and Steve song

8. Jak často probíhá jazyková výuka Vaší metodou v MŠ (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?

Jazyková výuka probíhá podle plánu minimálně jednou týdně, jak už jsem řekla minimálně těch dvacet minut, maximálně těch 40, ale to mi ty děti opravdu musí říct „My ještě nechceme skončit“, mít tu nedodělanou práci, jinak my jako učitelky bychom je 40 minut určitě neučily. Takže jednou týdně, ale pokud se k tomu paní učitelka chce vrátit dvakrát týdně, tak tu možnost určitě má, ideálně my tu angličtinu neustále omíláme, jdeme ze svačinky, pár slovíček prohodíme, takže ta angličtina se stává součástí celého dne. V průběhu dne, na vycházkách si opakujeme, když narazíme na slovíčko, které jsme se ráno učili, třeba a tree, a flower, look a plane, a car, tak prostě na vycházce si ho řekneme, takže je to takové přirozené.

9. Jak dlouho trvá jedna jazyková lekce? Proč?

To už jsem zodpověděla, jak dlouho trvá ta lekce.

10. Jak velké jsou skupiny dětí při této jazykové výuce? Proč?

Děti nedělíme, protože na to nemáme možnosti ani personál, to znamená, že na každé třídě je maximální počet dětí dvacet, takže když přijde daný den do školky 20 dětí, tak se výuky účastní dvacet dětí, takže vlastně ve skupinkách maximálně po 20 dětech.

11. Vnímáte nějaký problém, nedostatek ve Vámi realizovaném způsobu výuky cizích jazyků? Dal by se nějak odstranit? Jak?

Momentálně žádný nedostatek nevnímám, protože paní učitelka na druhé třídě se sama nabídla, že bude vyučovat touto metodou, protože se jí to moc líbí a vidí ty pozitivní ohlasy dětí, a také je ta WattsEnglish tak dobře zpracovaná metodicky, že ten učitel to už jen vezme, uchopí, nějak s tím splyne a učí. A ty děti opravdu pozitivně odpovídají, je to sranda, užívá si to i ten učitel. Nemusí mít žádné dlouhosáhlé přípravy, je to vlastně už připravené. Takže je to pozitivní.

Nedostatek vidím v tom, když ti učitelé řeknou, já to učit nechci, já mám jiný názor, a já pak musím chodit po třídách a nějak to řešit.

12. Jak probíhá Vaše příprava na jazykovou výuku?

Příprava je taková, že si vezmu Teacher's Book, který nám poskytuje Steve z WattsEnglish ke každé barvě toho sešitu, který mají děti, a projdu si, co oni tam vlastně připravili – oni to mají naplánováno minutu od minuty, ale já si to našiju na to, co mě pasuje, na co jsou děti zvyklé, jaké jsme se my naučili rituály a prostě si připravím tu svoji hodinku.

13. Jaká je Vaše odborná způsobilost k výuce cizích jazyků v MŠ (jazyková a pedagogická)? Je podle Vás dostatečná? Pokud ne, víte o nějakých možnostech, jak si vzdělání doplnit? Máte v tom jakoukoli podporu (finanční, časovou, metodickou...) ze strany nadřízeného?

Tu si právě doplňuji na Univerzitě Palackého, ale nějak to nemůžu dokončit, protože máme miliony aktivit, a ty mě brání v tom, abych se soustředila pouze na studium. Takže vlastně doplňuji si to, abych měla i teoretické znalosti angličtiny a ne jenom tu výslovnost a praxi, ale myslím si, že u výuky dětí a zrovna tady tímhle způsobem v mateřské škole, je ta praxe a přirozenost u toho jazyka důležitější než ta teorie. Nevím, no. Cítím to, že člověk musí být spontánní, tam s žádnými poučkami a gramatikou se na děti prostě jít nedá a nemůže. Myslím si, že moje odborná způsobilost je dostatečná pro výuku angličtiny v mateřské škole. Ze strany vedení mám určitě podporu časovou, metodickou si vlastně zajišťuji sama a finanční podporu mi zajišťuje zaměstnavatel – mám to v rámci zaměstnání – a ti rodiče si kupují materiály. A nadřízený souhlasí se všemi aktivitami, které vymýšlím, zatím neklade žádný odpor ani překážky, zatím vše funguje tak, jak má.

Jaké minimální vzdělání by podle Vás měl učitel cizího jazyka v MŠ mít? A proč?

Učitel cizího jazyka by měl mít zaprvé ten jazyk rád. Zadruhé by měl být vnitřně přesvědčený, že to je pro ty děti prospěšné. Prostě nemá smysl, aby angličtinu v mateřské škole učil někdo, kdo to nemá rád, kdo to dělá jenom proto, že musí a kdo o tom není přesvědčený, protože to ať umí ten jazyk jakkoliv, tak si myslím, že to se jedno s druhým neslučuje. A pokud ten učitel v mateřské škole má rád ten jazyk a chce ho vyučovat, tak ta cesta, to už je takový shortcut. Ty metodiky jsou, materiály jsou a ten učitel jde za tím a pomaličku s těmi dětmi, od těch nejmenších se učí s nimi, jak správně vyslovovat, jak si upravit tu nejjednodušší strukturu, protože metoda WattsEnglish už to má tak propracované a nastavené, že oni už sami vymysleli

ty nejjednodušší větičky, jak to těm dětem naservírovat. My už nemusíme přemýšlet, jestli jim říct „This is“, nebo já nevím jak to teď formulovat, abyste mi rozuměla, nicméně jedna věta se dá říct v angličtině asi pěti způsoby, no a v té metodice WattsEnglish je ten nejjednodušší a nejpřirozenější způsob, jak to těm dětem podávat. A opravdu bych se držela tady toho jednoho, ne že bych tu větu říkala pokaždé jinak. Samozřejmě pak se může stát, když člověk tu angličtinu ovládá, že to řekne trošičku jinak, ale vždycky se vrátí do toho způsobu, jak to říkají tam.

14. Zapojujete do cizojazyčné výuky dětí nějakým způsobem i rodiče? Pokud ano, jak?

Pokud zjistíme, že rodič ovládá angličtinu, tak si s ním to dítě přebereme v angličtině, konverzujeme s ním, aby to dítě vidělo, že i s maminkou se můžu pobavit anglicky, ale je to na takové kamarádké úrovni, kdy vidím, že ten rodič to uvítá, že se u toho zasmějeme, že prostě je to takový přirozený čas, kdy spolu prohodíme pár slovíček anglicky. Momentálně když jsme měli zavřenou školku, tak všechny materiály jsme jim dali domů a online (na webové stránky školky) jsme jim dali videa, kde Steve vlastně natočil, co mají na které stránce dělat a děti mohli s výukou pokračovat i doma.

15. Pro plné využití v mateřské škole nabytých jazykových dovedností, je důležité zajistit návaznost cizojazyčné výuky i při přechodu na ZŠ. Mají podle Vás rodiče vždy možnost tuto návaznost zajistit? Jakou možnost byste doporučila rodičům dětí navštěvujících vaši MŠ? Zajímají se rodiče o možnosti této návaznosti nebo to neřeší?

To je strašně důležité. Rodiče to zajistí tak, že tlačí na ředitele školy, aby to zajistil ten ředitel. Nicméně, když jsem já začala učit angličtinu v mateřské škole, tak jsem hned řekla paní ředitelce, že bez návaznosti, pokud by tam měla být nějaká pauza v prvním a druhém ročníku, a čekalo by se až ty děti půjdou do třetí třídy a budou mít povinný jazyk, tak že ta práce je brzděná a je to špatné, takže jsme se sama nabídla, že budu pokračovat v kroužku a určitě na každé škole, která je jako my ZŠ a MŠ, tak tam je to nejjednodušší, tam najdou člověka, který bude ochotný v tom pokračovat, když je člověk ochotný v MŠ, tak určitě chce, aby to pokračovalo i dál, musí to zkrátka nějak personálně obsadit, musí si takové lidi najít. A pokud je to pouze školka, no tak tam už je to těžší, tam musí rodiče vyvíjet tlak na školskou radu a nebo na třídních schůzkách přímo na ředitele, kde řeknou, že děti měli v MŠ angličtinu a že by byli velmi rádi a uvítali by, kdyby škola nabídla nějaký kroužek angličtiny ve škole.

Rodiče, kteří se zajímají o vzdělání svých dětí, tak je to určitě zajímavá a řeší to, ale spousta rodičů pracuje a vůbec se nezajímá o vzdělání svých dětí, a myslí si, že učitel to všechno zajistí, a je

to vlastně ani nenapadne, že by to mělo nějak navazovat. No, takže záleží, jak ten rodič se zajímá o to vzdělání.

16. Který způsob výuky cizích jazyků v MŠ je podle Vás nejlepší/nejvhodnější (kroužek/integrovaná výuka/imerzní metoda/ještě nějaký jiný způsob)? (bez ohledu na to, jaký způsob realizujete Vy sama)? Proč? Jaká pozitiva a nedostatky tyto různé způsoby podle Vás mají?

To bude těžké odpovědět, protože ten ohled je součástí mě. Nicméně, ten kroužek vylučuje ČŠI. Imerzní metoda je ta metoda, kdy se ponoří do jazyka, tak tu vyučujeme my, a integrovaná výuka, to teďka momentálně nevím, jak bych si představovala. Jakože se zintegruje jazyk do školního vzdělávacího plánu? Nevím, nevím, jak je to myšleno. Ale imerzní výuka znamená, že děti ponořím do jazyka, že na chvíli, na těch dvacet minut spolu mluvíme jen anglicky, takhle to chápu já.

To, co děláte vy, je integrovaná výuka cizího jazyka. To, že se dítě během té výuky ponoří do cizího jazyka a mluví se na něj a s ním, pokud možno, jen anglicky, tak to se dělá u všech vyjmenovaných způsobů. Vy zapojujete jazyk do denního vzdělávacího programu v určitých intervalech a využíváte ho různě během běžných denních činností – to je integrovaná výuka. Aby se jednalo o imerzní metodu, tedy to ponoření do jazyka, je důležité, aby se ve školce buď mluvilo pouze anglicky (kromě výjimečných situacích, kdy je dítě například ohroženo na zdraví třeba při pobytu venku, nebo když pláče a je potřeba jej utiшит a podobně) a češtinu má dítě pouze doma a mimo MŠ – nebo pak druhý způsob je ten klasický imerzní, který se pak využívá i na ZŠ a dál, kdy jeden vyučující na třídě je Čech a druhý buď rodilý mluvčí, nebo Čech s vynikající znalostí cizího jazyka, který vystupuje jako rodilý mluvčí. Potom Čech komunikuje s dětmi i rodiči a zaměstnanci pouze česky a rodilý mluvčí mluví se všemi pouze cizím jazykem. Dodržuje se pravidlo jedna osoba-jeden jazyk. Přičemž vzdělávací obsah těch dní v MŠ je stejný jak v běžné MŠ s tím rozdílem, že při imerzní výuce musí být minimálně 50 % obsahu vzdělávání realizováno v cizím jazyce, tedy když má např. ranní službu český učitel, pak probíhá program v češtině, když má ranní službu rodilý mluvčí, pak probíhá v angličtině, popř. v němčině, v zahraničí třeba i ve španělštině. Tak je vlastně zajištěno, že minimálně polovina kurikula proběhne v cizím jazyce. Dítě se při této metodě učí jazyku jako dítě v bilingvní rodině. Když je takové dítě doma jen např. s tatínkem cizincem, měli by spolu komunikovat pouze v cizím jazyce, a naopak zatímco je doma dítě s českou maminkou,

tak by spolu měli komunikovat pouze v češtině, ačkoliv maminka cizí jazyk tatínka s velkou pravděpodobností také ovládá. Na takovém principu je výuka cizího jazyka založená při imerzní metodě.

Aha. Rozumím. Tak tedy pozitiva a nedostatky. Nedostatky kroužku jsou ty, že tam nejsou zapojeny všechny děti a je to v době, kdy děti mají odpočívat, jsou vyčleňované ty děti, a když jdete na procházku nebo jste s celou třídou, a chcete si s nimi něco přirozeně zopakovat, tak to nejde, protože ne všechny děti jsou do toho zapojené, takže to jsou jasné nedostatky. Pozitiva jsou pouze pro ty děti, které se účastní kroužku. Nedostatkem integrované výuky je, že toho je málo. Bylo by ideální, kdyby to dítě docházelo do nějaké anglické školky a doma mělo češtinu, to by se pak skokem dostalo dál v tom jazyce, ale pozitivum je, že k tomu jazyku alespoň dostane kladný vztah.

17. Některé mateřské školy zařadily cizí jazyk do svých ŠVP, i přesto že to zatím není povinné, je jich ale opravdu jen zlomek. Mělo by se podle Vás stát seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole povinnou součástí RVP PV a tedy i ŠVP jednotlivých mateřských škol? Proč ano nebo ne? Jaký jazyk by to měl být a proč? Nebo více jazyků?

No jako dát to povinně, to nevím. Já bych si vůbec netroufla říct, že by to tam mělo být. Protože my opravdu nejsme personálně na tohle vybavení. A než ten jazyk učit povinně špatně, a jakoby takovou nějakou násilnou formou a vypěstovat v dětech odpor k tomu jazyku, tak to ho raději neučit vůbec a nechat ty děti čisté a nepolíbené, dokud se nesetkají s nějakým nadšencem, který je ten jazyk bude učit. V našem státě nejsme, když to takhle vidím a vidím kolegyně, tak na to nejsme připraveni.

Rozhovor č. 4: KROUŽEK V MŠ VEDENÝ EXTERNISTOU Z JAZYKOVÉ AGENTURY/ŠKOLY

RESPONDENT: lektorka jazykové školy, která vede kroužky angličtiny v MŠ založené na metodě WattsEnglish

OBLAST: hlavní město Praha

1. Jaký je Váš názor na výuku cizích jazyků v MŠ/předškolním věku obecně? Proč ano, či ne?

Výuku cizích jazyků v předškolním období považuji za zcela elementární. Podle mě jde o něco, co by měly nabízet všechny školky zcela automaticky. Psycholingvistické výzkumy, z nichž vzešla například metodika WattsEnglish ukazují, že zhruba do 6 let věku se dokážeme cizí řeč učit/naučit přirozenou formou a nápodobou tak, jak se učíme mateřštinu. Pak už je potřeba přistoupit k tvrdé metodě drilu a neustálého opakování.

2. Myslíte, že je seznamování se s cizím jazykem v MŠ pro dítě dobré a proč? Nebo mu to naopak může nějak škodit? Jak? Proč si to myslíte?

Rozhodně zastávám názor, že je to přínosné. Jak se říká, co se v mládí naučíš... A jak jsem psala v otázce výše – pro studium cizích řečí jsme nejlépe vybaveni právě v předškolním období, kdy se teprve utvářejí centra řeči v mozku. Uškodit to podle mě nemůže. Maximálně malinko zpomalit rozvoj mateřštiny. Ale i to je spíš zdánlivé – dítě si stále ukládá znalosti jak mateřštiny, tak druhého jazyka. Jen se třeba naplno rozmluví o trochu později, než jeho vrstevník, který se místo dvou řečí učí pouze jednu. Z mého pohledu jde o velmi malou daň za to, že bude dítě od malička ovládat dva jazyky. Praxe navíc ukazuje, že i když dítě v počáteční fázi jazyky různými způsoby mixuje, vždy si nakonec znalosti utřídí a každou řeč uloží do jiného pomyslného „šuplíku“ v mozku.

3. Od kolika let by se podle Vás mělo dítě seznamovat s cizím jazykem? Proč?

Pokud chceme, aby řeč ovládlo na úrovni mateřštiny, tak prakticky od narození. Pokud od útlého věku na dítě mluvíme česky, ale zároveň mu pouštíme například pohádky v angličtině nebo ho vystavíme pravidelnému kontaktu s anglicky mluvící osobou, docílíme toho, že dítě začne angličtinu vnímat jako stejně přirozený komunikační prostředek, jako češtinu. Pokud v této fázi uspějeme, může si dítě angličtinu osvojit stejným způsobem, jako češtinu – nápodobou. Pozor ale, abychom děti zbytečně neučili lingvistické nešvary, které se pak obtížně odnaučují.

4. Má podle Vás výuka cizího jazyka v MŠ vliv pouze na pozdější osvojování si cizího jazyka nebo dítě rozvíjí i v jiných oblastech?

Na pozdější osvojování si cizího jazyky má vliv bezesporu, a to obrovský. Co se dalších oblastí týká, tak to se těžko říká. Tady asi záleží na každém jedinci. Já se však domnívám, že cokoli, co se naučíme, obzvláště v dětství, vytváří určitou predispozici k učení se dalších věcí

v budoucnu. Například člověk, který už ovládá jednu cizí řeč, se bude další cizí řeč učit snáze, než někdo, kdo teprve začíná s první cizí řečí. Zároveň vidím obrovský prostor k sociálnímu rozvoji. Pokud dítě záhy ovládne angličtinu, otevírá se mu doslova celý svět možností. Například může vyjet za studiem do zahraničí, což jde už na střední škole. A pobyt v cizí zemi, kultuře a prostředí, rozhodně sám o sobě rozvíjí plno drahocenných sociálních i osobnostních kompetencí. O větších možnostech vzdělání ani nemluvě.

5. Jak velký je zájem o výuku cizích jazyků formou kroužku vedeného externistou v mateřských školách? Máte naplněnou maximální možnou kapacitu? Nebo to určují mateřské školy?

Zájem se hodně liší. Školka od školky je to jiné a závisí na hodně faktorech. Důležitý je vždy postoj vedení školky, které může rodiče k přihlášení se do kroužku vybízet. Důležitý je také čas, který školka pro realizaci kroužku vymezí – v 90 % je to rozhodnutí školky, kterému se externí agentury musí podřídít. Dalším faktorem je, že školky často stanovují věkovou hranici, od kdy je možné dítě do kroužku přihlásit – kvůli vlastním aktivitám například nechtějí, aby kroužek navštěvovaly děti mladší 4 let. V obecné rovině tedy hodně záleží na tom, jak školka sama kroužek „prodá“ a jaký k němu má přístup paní ředitelka – ta má vždy na rodiče největší vliv. Limitující je také to, že z nařízení české školní inspekce mohou externí kroužky probíhat jen odpoledne, od 15:00. Toto část rodičů odradí, protože se nechtějí vázat na to, že musí dítě nechávat ve školce do odpoledne. Zároveň je to limitující pro agentury, které kvůli nemožnosti rozprostřít si kroužky do celého dne nedokážou pokrýt celou poptávku. Myslím, že však můžu říct, že zájem je spíše větší a stále rostoucí. Stále více rodičů si uvědomuje důležitost jazykového vzdělávání svých dětí.

6. Kolik rodiče platí za Váš způsob výuky cizího jazyka? Považují poplatek za přiměřený, nebo by raději platili více/méně?

Cena za kurzy se liší v závislosti na lokalitě, frekvenci a délce lekcí, počtu studentů a výši nájemného, které platíme dané školce. Snažíme se kurzovné držet na cenově přívětivé úrovni. Zároveň však musíme dbát na to, abychom pokryli veškeré náklady a s ohledem na konstantně rostoucí cenu práce lektorů jsme i my nuceni průběžně zdražovat. I tak se však cena za lekci pohybuje zpravidla v rozmezí 70-100 Kč včetně výukových materiálů, což je stále nižší cena, než v jazykových školách, kam studenti docházejí. K horní hranici kurzovného se přitom blížíme pouze v případě školek, které jsou pro nás buď lokačně velmi nedostupné (a kde musíme tedy o to víc zaplatit lektora) nebo v případě velmi vysokého nájemného (které musíme

zohlednit). Rodiče by určitě ocenili, kdyby kurz stál méně. Na základě domluvy však umožňujeme úhradu v několik splátkách, čímž chceme klientům alespoň trochu finančně ulehčit.

7. Mohla byste popsat jednu lekci kroužku angličtiny v MŠ?

Klasická lekce našeho kurzu (WattsEnglish metodiky) se skládá ze 4 fází. Uvedení/Warm up, kdy se s dětmi pozdravíme a rozejdeme. Následuje fáze, ve které si představujeme a drilujeme novou slovní zásobu. Další fáze hodiny se nazývá „Total Physical Response neboli TPR“. V této části lektor s dětmi hraje pohybové edukativní hry, zaměřené na nějaký tematický celek. Poslední fází lekce je fáze „General Practice neboli GP“. Jde o fázi studijního procesu, kdy by měly děti samy začít produkovat to, co už se naučily (tedy mluvit – byť třeba jedno či dvouslovně). Typická lekce angličtiny v MŠ je plná písniček, edukativních her, pohybových aktivit či malování. Celá lekce pak probíhá od samého začátku striktně v angličtině. K češtině se lektor uchyluje pouze v krajních případech, kdy hrozí dítěti jakákoli újma. Děti se tedy učí přirozenou formou – kombinací hry a nápodoby.

8. Jak často probíhá jazyková výuka Vaší metodou v MŠ (denně, dvakrát v týdnu, jednou v týdnu, jednou v týdnu společně + jazykový koutek k dispozici denně atp.)?

Ideální koncepce, jakou bychom si představovali, je kurz s externím lektorem 2x týdně + spolupráce s paní učitelkami v MŠ, které by s dětmi ve zbytku týdne látku opakovaly (třeba jen prostřednictvím edukativních videí, které jsou součástí metodiky). Bohužel takováto spolupráce není vždy možná či se nesesetává s pochopením a zájmem na straně MŠ. Aktuálně naše kurzy probíhají 1x-2x týdně. K tomu každé dítě dostává set edukativní videí, video příběhů a písniček, určených k domácímu procvičování.

9. Jak dlouho trvá jedna jazyková lekce? Proč?

Standardní WattsEnglish výuková lekce trvá 25 minut. Na základě dlouhodobého pozorování a testování jsme zjistili, že jde o maximální časový úsek, během kterého se děti předškolního věku dokážou na angličtinu, bez přestávky, soustředit. V některých MŠ máme lekce také 40minutové – buď na výslovné přání školky nebo tehdy, když výuka probíhá pouze 1x týdně. V takovém případě lehce upravujeme strukturu lekce, do které zařazujeme více relaxačních aktivit.

10. Jak velké jsou skupiny dětí při této jazykové výuce? Proč?

Skupiny se snažíme držet na malé velikosti – do 8 dětí. Menší skupiny umožňují individuálnější přístup lektora k dětem, což je u předškolních dětí enormně důležité. Občas však kapacita a možnosti školky neumožňují udělat například 3 skupiny po 8 dětech, a tak máme 2 skupiny po 12-15 dětech. Opět, v případě větších skupin mírně upravujeme způsob práce a využíváme spíše skupinové hry a aktivity. V některých MŠ pak učíme i celé třídy, v rámci školního vzdělávacího plánu. Zde už je opravdu práce zaměřená na práci s celou skupinou zároveň a na individuální přístup bohužel nezbývá moc prostoru. Na druhou stranu tato varianta skýtá jinou výhodu – pokud nejsou děti vytrženy ze svého prostředí a odvedeny na kroužek, ale místo toho se nadále nacházejí ve své vlastní třídě, po boku svých kamarádů, cítí se bezpečněji, lépe reagují a jsou spokojenější.

11. Vnímáte nějaký problém, nedostatek ve Vámi realizovaném způsobu výuky cizích jazyků? Dal by se nějak odstranit? Jak?

Největší problém vidím asi v častých ztrátách času způsobených vyhledáváním dětí v budově MŠ a jejich převáděním ze třídy do třídy. Vyzvedávání dětí ve třídách bohužel občas zabírá opravdu hodně času, a to o dost více, než by bylo vhodné. Velice by napomohla asistence paní učitelek, které by mohly děti ve stanovený čas svolat ke dveřím a připravit na odchod do kroužku. Obrovskou pomocí tam, kde kroužek začíná bezprostředně po svačině, by bylo posláni dítěte na svačinu o 5-10 minut dříve. Bohužel se stává, že pak celá skupina čeká, až jedno nebo dvě děti dosvačí, výuka začíná se zpožděním, lekce se kvůli tomu natáhne a rodiče jsou pak nervózní, protože musí na děti čekat. Celkově tedy vidím velký prostor ke zlepšení v užší spolupráci externích lektorek (mě nevyjímaje) a učitelek.

12. Jak probíhá Vaše příprava na jazykovou výuku?

Jelikož už mám v hlavě obrovskou zásobu her, písniček a činností, bývá příprava relativně rychlá. Zpravidla si na každou lekci vyberu jednu zábavnou písničku, která je zaměřená na dané téma a která dětem pomůže si zafixovat slovní zásobu. Tu si pak několikrát zazpíváme, a to nejlépe v pohybu. Zároveň vyberu alespoň jednu pohybovou/běhací hru, připravím si obrázkové karty, maňáska, míček a pastelky. Do lekce zapojuji vždy tak 2-3 edukativní hry volené tak, aby rozvíjely novou i starou slovní zásobu. Hry i aktivity se snažím často obměňovat, aby se děti nezačaly nudit. Výuka v MŠ je taky hodně o improvizaci – je nezbytné reagovat na aktuální rozpoložení dětí. Proto mám vždy připraveno více her/činností a vybírám z nich pak ty, které korespondují s atmosférou ve třídě. Jako zdroje k přípravě používám

učitelskou učebnici, game bank, YouTube, Pinterest a Google. Vše pak nakombinuji tak, aby lekce splňovala danou strukturu – viz otázka 7.

13. Jaká je Vaše odborná způsobilost k výuce cizích jazyků v MŠ (jazyková a pedagogická)? Je podle Vás dostatečná? Pokud ne, víte o nějakých možnostech, jak si vzdělání doplnit? Máte v tom jakoukoli podporu (finanční, časovou, metodickou...) ze strany nadřízeného? Jaké minimální vzdělání by podle Vás měl učitel cizího jazyka v MŠ mít? A proč?

Mám mezinárodní jazykovou zkoušku z AJ, práci s dětmi se věnuji už 10 let. Bohužel mi chybí pedagogické vzdělání. Podpora k dalšímu vzdělávání je a plánuji si udělat další jazykovou zkoušku, občas také absolvuji různá metodická školení, semináře. Domnívám se, že pro naši profesi jsou hlavními předpoklady výborná znalost jazyka, kladný vztah k dětem a dostatečná metodická průprava. Vysokoškolské pedagogické vzdělání nepovažuji za nezbytnou podmínku výkonu práce ani garanci kvality lektora.

14. Zapojujete do cizojazyčné výuky dětí nějakým způsobem i rodiče? Pokud ano, jak?

Většinou k tomu bohužel není prostor. Rodiče se zapojují maximálně prostřednictvím domácí práce s dětmi – pouštění edukativních videí, hraní anglického pexesa...

15. Pro plné využití v mateřské škole nabytých jazykových dovedností, je důležité zajistit návaznost cizojazyčné výuky i při přechodu na ZŠ. Mají podle Vás rodiče vždy možnost tuto návaznost zajistit? Jakou možnost byste doporučila rodičům dětí navštěvujících Váš kroužek v MŠ? Zajímají se rodiče o možnosti této návaznosti nebo to neřeší?

Osobně považuji návaznost výuky angličtiny při přechodu na ZŠ za slabé místo systému. Zatímco výuka angličtiny ve školách začíná být v posledních letech poměrně dobře pokrytá a sledující moderní trendy v jazykovém vzdělávání, systém na průměrných základních školách jakoby ustrnul někde před 10-20 lety. Rodiče si často myslí, že s nástupem na ZŠ už nebudou potřebovat externí kurzy angličtiny – dítě bude mít angličtinu ve škole. Velmi často se nám pak po prvních měsících ozývají s dotazy na docházkové kurzy AJ. Problém je, že děti, zvyklé na hravou a moderní výuku ve školách, jsou usazené do školních lavic, kde se najednou učí metodou memorování. Práce je tedy přestává bavit, přestávají dávat pozor, přestává jim to jít. V jiných případech zase rodiče bojují s tím, že se děti na základních školách učí vše od začátku. Děti, které už měly angličtinu třeba 3 roky ve školce, tak stagnují a namísto dalšího rozvoje

znalostí, spíše zapomínají to, co už uměly. Jinými slovy nám hrozně chybí jednotná koncepce, díky níž by mohly děti na základních školách plynule pokračovat tam, kde ve školce skončily, a pokud možnou podobnou metodou. Naše jazyková škola to řeší tím, že klientům nabízí docházkové kurzy angličtiny.

16. Který způsob výuky cizích jazyků v MŠ je podle Vás nejlepší/nejvhodnější (kroužek/integrovaná výuka/imerzní metoda/ještě nějaký jiný způsob)? (bez ohledu na to, jaký způsob realizujete Vy sama)? Proč? Jaká pozitiva a nedostatky tyto různé způsoby podle Vás mají?

Na tuto otázku bohužel nedokážu kvalifikovaně odpovědět. Prozatím mám praktickou zkušenost pouze s jednou formou výuky, a to tou, kterou sama realizuji – s kroužky. O ostatních metodách nemám dostatek informací, abych si troufala je hodnotit.

17. Některé mateřské školy zařadily cizí jazyk do svých ŠVP, i přesto že to zatím není povinné, je jich ale opravdu jen zlomek. Mělo by se podle Vás stát seznamování se s cizím jazykem v mateřské škole povinnou součástí RVP PV a tedy i ŠVP jednotlivých mateřských škol? Proč ano nebo ne? Jaký jazyk by to měl být a proč? Nebo více jazyků?

Ano, tohle určitě vidím jako nezbytný krok, pokud chceme, aby se pro nás angličtina stala skutečně „druhým jazykem“. Pro děti je hrozně důležité seznamovat se s cizí řečí už od malička a jelikož ve školce tráví nejvíce času, je podle mě logickým krokem dělat to právě na poli školky. Zároveň by toto pomohlo k lepšímu jazykovému vzdělání i těm dětem, jejichž rodiče si nemohou dovolit platit kroužek. Jediný problém vnímám v nedostatečných jazykových kompetencích obrovského procenta učitelek v MŠ. Alespoň zpočátku by výuku asi i nadále museli vést externě najatí lektori, kteří by spolupracovali s kmenovými učitelkami dětí.

Resumé

Bakalářská práce je zaměřena na výuku cizích jazyků v mateřské škole a její význam pro předškolní dítě. V první části jsou vysvětleny principy, na nichž je cizojazyčná výuka v mateřské škole založena, a popsány jednotlivé způsoby výuky cizích jazyků v českých mateřských školách a jejich přínos pro dítě z pohledu odborníků. Poslední kapitola je pak nahlédnutím do reálné praxe několika konkrétních mateřských škol nabízejících cizí jazyk a na názory učitelek a lektorek tuto výuku realizujících na význam cizojazyčné výuky pro děti. Data získána z polostrukturovaných rozhovorů ukázala, že různé způsoby výuky cizích jazyků v mateřské škole jsou v reálné praxi obvykle uskutečňovány v podobě, kterou popisují a doporučují odborníci, případně i s určitými vylepšeními. Názory učitelek a lektorek na význam výuky cizích jazyků pro děti v mateřské škole se pak v některých otázkách liší, v mnohých však, bez ohledu na to, jakou formu výuky realizují, jsou velmi podobné.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Michaela Říhová, BA
Katedra:	Ústav cizích jazyků (UCJ)
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Kořínková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Význam výuky cizích jazyků pro děti v mateřské škole
Název v angličtině:	The value of foreign language learning for children in kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá významem výuky cizího jazyka pro dítě v mateřské škole. V práci objasňujeme principy, na nichž je založena výuka cizích jazyků v mateřské škole, dále způsoby, jakými je cizojazyčná výuka v českých mateřských školách realizována, a nakonec přínosem jednotlivých způsobů pro předškolní dítě. V poslední kapitole pak shrnujeme a porovnáváme podoby výuky skutečně realizované v několika konkrétních mateřských školách a také názory a postoje několika konkrétních učitelů a lektorů na výuku cizího jazyka v mateřské škole a její přínos pro dítě.
Klíčová slova:	výuka cizího jazyka v mateřské škole, imerzní metoda, integrovaná výuka cizího jazyka, kroužek cizího jazyka, mateřská škola, dítě předškolního věku, principy výuky cizího jazyka v mateřské škole
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the value of learning a foreign language to a child in kindergarten. In this work we clarify the principles on which the teaching of foreign languages in kindergarten is based, the ways in which foreign language teaching is implemented in Czech kindergartens and finally the benefits of each way for preschool child. In the last chapter, we summarize and compare the forms of teaching actually practiced in several specific kindergartens, as well as the views and attitudes of several specific teachers and lecturers on foreign language learning and teaching in kindergarten and its benefits for the child.
Klíčová slova v angličtině:	foreign language learning in kindergarten, immersion method, integrated foreign language teaching, foreign language hobby group, kindergarten, preschool child, principles of foreign language teaching in kindergarten
Přílohy vázané v práci:	4x přepis rozhovoru (učitelka aplikující imerzní metodu, lektorka jazykové školy vedoucí kroužek cizího jazyka v MŠ, učitelka běžné MŠ vedoucí i kroužek cizího jazyka v dané MŠ, učitelka MŠ využívající integrovanou výuku cizího jazyka)
Rozsah práce:	66 stran
Jazyk práce:	čeština